

HELSINGFORS UNIVERSITET

"Lever du i Ankdammen?"

---

*Finländare och Finlands
minoriteter i A-svenska
gymnasieläroböcker*

Janika Harjula
014475171
Pro gradu avhandling
Nordiska språk
Humanistiska fakulteten
Helsingfors universitet
Vårterminen 2020

Tiivistelmä – Sammandrag – Abstract

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Institution – Department Suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto	
Tekijä – Författare – Author Janika Harjula		
Työn nimi – Arbetets titel – Title "Lever du i Ankdammen?" <i>Finländare och Finlands minoriteter i A-svenska gymnasieläroböcker</i>		
Oppiaine – Läroämne – Subject Pohjoismaiset kielet, ruotsi toisena kotimaisena kielenä		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu	Aika – Datum – Month and year 5/2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 46 sivua
<p>Tiivistelmä – Sammandrag – Abstract</p> <p>Pro gradu –tutkielmani aiheena ovat suomalaiset ja Suomen vähemmistöt lukion A-ruotsin oppikirjoissa. Tutkin miten lukion oppikirjat kuvailevat suomalaisia ja Suomen vähemmistöjä, sekä onko kirjojen välillä eroja. Keskityn tutkielmassani lukion pitkän ruotsin kolmanteen kurssiin ja kolmanteen kurssikirjaan. Valitsemani kirjasarjat ovat <i>Varför inte!</i> ja <i>Inne</i>, ja molemmat kirjat on kirjoitettu vuoden 2003 lukion opetussuunnitelman mukaan. Tässä tutkielmassa Suomen vähemmistöihin lasketaan suomenruotsalaiset, saamelaiset, romanit, juutalaiset, tataarit, vanhavenäläiset, karjalaiset ja maahanmuuttajat.</p> <p>Tutkimuksen menetelmä on aineistolähtöinen laadullinen sisällönanalyysi. Analysoin oppikirjojen kuvausten mukaan suomalaisia ja Suomen vähemmistöjä omissa alaluvuissaan, sekä luomieni kategorioiden pohjalta: alkuperä, historia, maantiede, kulttuuri, kieli, uskonto ja luonteenpiirteet.</p> <p><i>Varför inte!</i> -kirjassa esitellään suomenruotsalaiset, maahanmuuttajat, saamelaiset, romanit, juutalaiset ja vanhavenäläiset. <i>Inne</i> -kirjassa puolestaan esiintyvät suomenruotsalaiset, maahanmuuttajat, saamelaiset, juutalaiset ja karjalaiset. Tataarit eivät esiinny kummassakaan oppikirjassa. <i>Varför inte!</i> esittelee suomenruotsalaiset monipuolisesti, mutta kirjassa esiintyy myös paljon stereotyyppioita. <i>Inne</i> puolestaan keskittyy suomenruotsalaisten oletettuihin luonteenpiirteisiin. Kummatkin oppikirjat nostavat saamelaisuudessa esiin kielen, ja <i>Varför inte!</i> korostaa sitä myös muissa vähemmistöissä. Kummatkin oppikirjat korostavat vähemmistöjen, erityisesti maahanmuuttajien, alkuperää. Molemmat oppikirjat kuvailevat Suomea ja suomalaisia monipuolisesti: kategoriat maantiede, historia, kulttuuri, ja kieli nousevat esille kummassakin oppikirjassa. Suomalaisen luonteenpiirteitä kuvataan myös kummassakin oppikirjassa, mutta enemmän ja positiivisemmin <i>Inne</i> -kirjassa. Suomenruotsalaisten luonteenpiirteitä kuvatessa ovat kirjojen adjektiivit lähes pelkästään positiivisia, kun taas suomalaisia kuvataan myös kielteisillä adjektiiveilla. Kirjoissa suomalaiset esitellään ennakkoluuloisina maahanmuuttajia kohtaan. <i>Varför inte!</i> -kirjan tehtävässä opiskelijoita pyydetään haastattelemaan luokan ulkomaalaistaustaisia opiskelijoita heidän äidinkielestään ja kulttuuristaan. <i>Inne</i>-kirjan tehtävässä opiskelijat puolestaan esittävät pakolaisia. Maahanmuuttajat ja suomenruotsalaiset ovat joissain määrin integroitu kirjojen materiaaliin, mutta vähemmistöstatus nostetaan kirjoissa silti esiin. Kirjoissa korostetaan suomalaisia ja vähemmistöjä tarkastellaan enemmistön, eli suomalaisten, näkökulmasta.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Oppikirja-analyysi, suomalaiset, Suomen vähemmistöt, maahanmuuttajat		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited E-thesis		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information "Elätkö Ankkalammikossa?" <i>Suomalaiset ja Suomen vähemmistöt lukion A-ruotsin oppikirjoissa</i>		

Innehåll

1	Inledning	1
1.1	Syfte och forskningsfrågor	2
1.2	Disposition.....	2
2	Bakgrund och teori	4
2.1	Finlands minoriteter	4
2.2	Undervisningen av svenska i Finland.....	5
2.3	Läroplanen.....	6
2.4	Kulturell mångfald i Gymnasiets läroplan 2003	7
2.5	Lärobokbaserad undervisning	8
3	Tidigare forskning	10
4	Material och metod	13
4.1	Material	13
4.2	Metod.....	14
5	Resultat	15
5.1	Varför inte!	15
5.1.1	Finlandssvenskar	16
5.1.2	Invandrare	17
5.1.3	Samer	18
5.1.4	Romer.....	19
5.1.5	Judar	19
5.1.6	Gamla ryssar	20
5.1.7	Finländare.....	20
5.2	Inne.....	22
5.2.1	Finlandssvenskar	22
5.2.2	Invandrare	23

5.2.3	Kareler.....	25
5.2.4	Samer	25
5.2.5	Judar	26
5.2.6	Finländare.....	26
6	Analys	29
6.1	Finlandssvenskar	29
6.2	Invandrare.....	30
6.3	Andra minoriteter	31
6.4	Finländare	32
6.5	Skillnader mellan läroböckerna.....	33
6.6	Sammanfattning.....	34
7	Diskussion.....	35
8	Slutsatser	39
	Material	41
	Litteratur.....	42

1 Inledning

En stor del av finländarna har vuxit upp i en kultur där olikheter mellan folk och kulturer har förklarats av gamla rasläror. Ännu på 1960-talet läste finska elever läroböcker som delade upp människor i grupper utifrån ras. Läroböckerna presenterade att vissa raser är sämre och deras andliga utvecklingar är ofullkomliga. (Rastas 2013 s. 80.) Läroböcker har förstås utvecklats, men europeiska läromedel presenterar oftast vita och medelklassmänniskor med en traditionell familj (Layne, Trémion & Dervin s. 9). Jag är intresserad av hur läroböcker presenterar minoriteter och ur vems synvinkel.

Läroboken dominerar undervisningen i flera ämnen och den står centralt i skolans undervisning i allmänhet. Nuförtiden kan läraren hämta material ur olika typer av medier och använda webbplatser och länksamlingar vid sidan om en lärobok. (Ammert 2011 s. 26.) Få lärare väljer att arbeta helt utan läroböcker (Englund 2011 s. 280). Jag har valt att undersöka A-svenska läroböcker, eftersom majoriteten av eleverna börjar läsa B-svenska (Juurakko-Paavola & Palviainen 2011 s. 13), och jag antar att A-svenska inte får så mycket uppmärksamhet.

I den här avhandlingen analyserar jag två lärobokserier: *Varför inte!* och *Inne*. Båda lärobokserierna är för gymnasiet och för A-svenska. Jag fokuserar på den tredje kursen och den tredje kursboken. Det finns sex obligatoriska kurser i svenska och den här kursen är en av dem. Kursen kallas *Finland – en del av Norden och Europa* och den handlar om Finland och den finlandssvenska befolkningsgruppen och dess kultur ur olika synvinklar. De här jämförs med andra nordiska länder och Europa. Andra teman är tvåspråkighet och Finland som ett mångkulturellt land. (GLGY 2003 s. 85.) Baksidestexten från boken *Varför inte!* berättar att studerande ska bli bekant med Finlands historia, traditioner, kulturer och minoriteter. Enligt *Innes* baksidestext ska studerande lära sig om finlandssvenskhet och kulturell mångfald i Finland. Båda läroböckerna har skrivits enligt gymnasiets läroplan 2003.

Jag undersöker hur de här läroböckerna beskriver finländare och Finlands minoriteter. I den här undersökningen är Finlands minoriteter finlandssvenskar, samer, romer, judar, tatarer, kareler och gamla ryssar för att de är Finlands traditionella minoriteter (Daher, Hannikainen & Heikinheimo 2012 s. 6). Antalet invandrare ökar hela tiden och därför har jag valt att analysera invandrare vid sidan om Finlands kulturella minoriteter. De här

serierna liknar varandra och det är möjligt att jämföra serierna. Båda serierna har texter, grammatik och övningar i alla böcker, det vill säga att det finns inga separata text- och övningsböcker.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Undersökningens syfte är att ta reda på hur finländare och Finlands minoriteter beskrivs i två A-svenska läroböcker. Jag forskar också i hurdana skillnader det finns mellan de här läroböckerna. Den här undersökningen är en kvalitativ undersökning och som metod använder jag innehållsanalys. Jag analyserar finländare och minoriteter som förekommer i läroböcker enligt kategorier som jag har skapat. Enligt Widén (2015 s. 178) innehåller den kvalitativa textanalysen tre dimensioner. Den första dimensionen analyserar författarens intentioner bakom texten, den andra dimensionen fokuserar på textens form och innehåll och den tredje dimensionen analyserar textens idéer, samhällsnormer och värderingar och jämför dessa med omgivande samhället (Widén 2015 s. 178). I den här undersökningen fokuserar jag på den andra och den tredje dimensionen. Jag koncentrerar mig på läroböckernas innehåll men också på språket som används i beskrivningar av minoriteter.

Mina forskningsfrågor är:

- Hur beskriver läroböckerna *Varför inte!* och *Inne* finländare och Finlands minoriteter?
- Finns det skillnader mellan läroböckerna? Hurdana är skillnaderna?

1.2 Disposition

Kapitel 2 handlar om bakgrund och teori såsom Finlands minoriteter (2.1) och undervisningen av svenska i Finland (2.2). Jag tar också upp läroplanen (2.3) och kulturell mångfald i Gymnasiets läroplan 2003 (2.4). Till sist berättar jag om lärobokbaserad undervisning (2.5). Tidigare forskning presenterar jag i kapitel 3. I kapitel 4 presenterar jag först undersökningens material (4.1) och sedan undersökningens metod (4.2). Jag går

igenom undersökningens resultat en bok åt gången i kapitel 5, och analyserar de här resultaten i kapitel 6. Arbetet avslutas med diskussion (7) och slutsatser (8).

I den här undersökningen använder jag Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 samt Grunderna för gymnasiets läroplan 2003 och 2015 som jag förkortar GLGU 2014, GLGY 2003 och GLGY 2015.

2 Bakgrund och teori

I detta kapitel går jag igenom bakgrundsinformation till mitt ämne. Jag tar upp Finlands minoriteter (2.1), undervisningen av svenska i Finland (2.2), läroplanen (2.3), kulturell mångfald i Gymnasiets läroplan 2003 (2.4) och lärobokbaserad undervisning (2.5).

2.1 Finlands minoriteter

Grundlagen (731/1999) ger var och en rätt till sitt eget språk och sin egen kultur. Samerna, romerna och andra minoriteter har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Finlands så kallade traditionella minoriteter har varit i Finland under flera årtionden. De här minoriteterna kallas ofta nationella minoriteter eller kulturella minoriteter. Finlandssvenskar, samer, romer, judar, tatarer, kareler och gamla ryssar är Finlands kulturella minoriteter. (Daher, Hannikainen & Heikinheimo 2012 s. 6.) I den här undersökningen fokuserar jag på Finlands kulturella minoriteter och invandrare. Jag undersöker hur två gymnasieläroböcker beskriver de här kulturella minoriteterna och finländare. Även om invandrare inte ses än som kulturella minoriteter, kommer nuvarande invandrare och deras barn att bilda kulturella minoriteter i Finland i sinom tid (Martikainen & Lehtinen 2012 s.122). Därför har jag valt att också ta med invandrare i undersökningen.

Enligt Statistikcentralen var 5,2 % av hela befolkningen i Finland svenskspråkiga år 2019 (FOS 2019). Största delen av dem bor längs kusten i Nyland, Åboland och Österbotten (Herberts 2012 s. 24). Även om finlandssvenskarna är en minoritet i Finland, har de enligt den finländska lagstiftningen en starkare status än andra kulturella minoriteter (Herberts 2012 s. 23). 2004 människor i Finland hade samiska som modersmål år 2019 (FOS 2019) och enligt Seurujärvi-Kari (2012 s. 33) bor det minst 9000 samer i Finland. Deras ställning som urfolk är fastslagen i grundlagen och det betyder att samerna har kulturellt självstyre inom sitt hembygdsområde (Seurujärvi-Kari 2012 s. 35). Romerna, som ursprungligen kommer från Indien, har bott i Finland under 500 år (Åkerlund 2012 s. 53–54). Nuförtiden är antalet romer i Finland ungefär 10 000 (Åkerlund 2012 s. 51). Även om nyryssar och gamla ryssar har samma språk och kultur, erkänns bara gamla ryssar som en kulturell minoritet i Finland (Leskinen & Karvonen 2012 s. 78). Det betyder ryssar och deras barn som har bott i Finland före andra världskriget (Leskinen & Karvonen 2012

s. 69). De judiska soldater som tjänade i den ryska armén i Finland under första delen av 1800-talet fick stanna i Finland, då den judiska historien i Finland började (Kantor 2012 s. 81). Nuförtiden finns det ungefär 1500 judar i Finland varav största delen är medlemmar i Judiska Församlingen i Helsingfors (Kantor 2012 s. 81–82). Enligt Daher (2012 s. 89) har tatarer anpassat sig bra till det finska samhället och de är ett bra exempel på integrering. Idag finns det ungefär 800 tatarer i Finland varav största delen är medlemmar i den finländska muslimska församlingen (Daher 2012 s. 90). I Finland bor det ungefär 350 000 kareler varav 30 000 hör till den karelska minoriteten. De pratar karelska, är ortodoxa och utövar den traditionella karelska kulturen. (Lampi 2012 s. 103.)

På 1980- och 1990-talet kom fler invandrare till Finland på grund av Sovjetunionens upplösning och ekonomisk globalisering (Martikainen & Lehtinen 2012 s. 118). Mest invandrare har kommit till Finland från Ryssland, Estland, Sverige och Somalia. Den största orsaken till invandring är kärlek och familj och andra orsaker är återflyttning, landsflykt, att söka asyl, arbete och studier. (Martikainen & Lehtinen 2012 s. 119.) Enligt Statistikcentralen hade 7,5 % av befolkningen i Finland ett främmande språk som modersmål, det vill säga något annat språk än finska, svenska eller samiska (FOS 2019). En invandrare är en människa som är född utomlands och bor i Finland antingen permanent eller för tillfället (Martikainen & Lehtinen 2012 s. 118). Invandrare och deras barn kommer att bilda kulturella minoriteter i Finland i sinom tid (Martikainen & Lehtinen 2012 s. 122). Nyare minoritetsgrupper har rättigheten att utöva sin kultur och religion och prata på sitt språk. För att få kulturella minoriteters rättigheter måste staten verka positivt för minoriteten. Minoritetsgruppen måste visa sin unikheter för att bli en kulturell minoritet. (Hannikainen & Jutila 2012 s. 16.) Jag har valt att behandla de här nyare minoritetsgrupperna i min undersökning vid sidan om Finlands kulturella minoriteter, eftersom antalet invandrare ökar hela tiden.

2.2 Undervisningen av svenska i Finland

Enligt grundlagen (731/1999) är finska och svenska Finlands nationalspråk. Var och en har rätt att använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, hos myndigheter. Finland var en del av Sverige (ca 1100–1809) och svenska var det förhärskande språket i Finlands officiella liv. Under 1800-talet skedde ett nationellt uppvaknande i Finland. På

grund av nationalromantikens idé om nationalspråket, förstärktes finskans ställning. Från 1902 kan både finska och svenska användas i officiella förbindelser. När grundskolan infördes på 1970-talet blev det obligatoriskt att studera det andra inhemska språket, det vill säga svenska för finskspråkiga och finska för svenskspråkiga. (Harmanen & Oker-Blom u.å.)

Det finns två språk i Finland som har officiell status som nationalspråk: finska och svenska (Juurakko-Paavola & Palviainen 2011 s. 9). Antalet finländare med svenska som modersmål är ungefär 5 %, medan 87 % har finska som modersmål (FOS 2019). I lagstiftningen har finskan och svenskan en likvärdig status och därför läser alla elever finska eller svenska som andra inhemska språk i Finland. (Juurakko-Paavola & Palviainen 2011 s. 9). Majoriteten av eleverna börjar läsa B-svenska alltså medellång svenska (Juurakko-Paavola & Palviainen 2011 s.13). Nuförtiden inleds undervisningen på sjätte klassen. I den här undersökningen fokuserar jag på A-svenska, som elever oftast börjar i årskurs 3. (GLGU 2014 s. 126.)

2.3 Läroplanen

Lagstiftningen reglerar all undervisning i utbildningssystemet i Finland. De nationella grunderna för läroplanen och de lokala läroplanerna reglerar undervisningen i grundskolan, gymnasiet och den yrkesinriktade grundutbildningen. Läroplaner beskriver till exempel skolans uppgift, grundläggande värderingar, arbetssätt, information om undervisningens innehåll och målen för de enskilda läroämnena. (Juurakko-Paavola & Palviainen 2011 s. 11.) I grundläggande utbildning i årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk vid sidan av modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk eller B1-språk. (GLGU 2014 s. 198.) Studierna i det första främmande språket börjar oftast i årskurs 3. Elever kan ändå börja undervisningen i A-lärokursen redan före årskurs 3. (GLGU 2014 s. 126.)

Gymnasiets läroplan 2003 betonar studerandenas förmåga till kommunikativa språkkunskaper. I undervisningen i svenska ska studerande utveckla sina kunskaper om de nordiska samhällena och deras kulturer. Kunskaperna om Finland som ett tvåspråkigt land ska fördjupas. Som läroämne är svenskan ett färdighets-, kunskaps- och kulturämne. (GLGY 2003 s. 84.) På gymnasiet finns det sex obligatoriska kurser för A-svenska och

två fördjupade kurser. I den här undersökningen fokuserar jag på den tredje kursen. Kursen kallas *Finland – en del av Norden och Europa* enligt Gymnasiets läroplan 2003. Kursen handlar om Finland och den finlandssvenska befolkningsgruppen och dess kultur ur olika synvinklar. De här jämförs med andra nordiska länder och Europa. Andra teman är tvåspråkighet och Finland som ett mångkulturellt land. (GLGY 2003 s. 85.)

2.4 Kulturell mångfald i Gymnasiets läroplan 2003

Begreppet kulturell mångfald kopplas oftast till invandrare. Naturligtvis handlar kulturell mångfald om invandring, men begreppet borde anknytas till samhällets olika kulturer, inte bara till invandring. (Paavola & Talib 2010 s. 11.) Enligt Löytty (2013 s. 162) betonas oftast skillnader mellan invandrare och landets urbefolkning. När man beskriver invandrarens liv, kultur och förhållande iakttar man med lätthet allt som skiljer sig från urbefolkningens kultur. Man lyfter inte fram förenande saker eller egenskaper. Begreppet utanförskap förklarar just den här relationen mellan ett innanför och ett utanför. (Löytty 2013 s. 162.)

Gymnaseutbildningens uppdrag är att förstärka studerandes allmänbildning. Värdegrunden i gymnasiets läroplan bygger på den finländska bildningstraditionen. Studerande lär sig att värna om, bedöma och förnya kulturarvet. Studerande fostras till tolerans och internationellt samarbete. (GLGY 2003 s. 12.)

Det finns olika temaområden som nämns och konkretiseras i läroplanen. Det finns sex temaområden som är gemensamma för alla gymnasier och en av dem är kulturell identitet och kulturkännedom. Studerande bygger upp sin kulturidentitet och förstår hur vårt kulturarv har uppstått. (GLGY 2003 s. 27.) Målet för det här temaområdet är att studerande ska känna till olika tolkningar av begreppet kultur och kunna beskriva olika kulturella särdrag, vara medvetna om sin kulturella identitet och veta till vilken kulturgrupp de vill höra. Studerande ska sätta värde på kulturell mångfald som en källa till berikande upplevelser och medverka till att bygga upp ett mångkulturellt samhälle baserat på inbördes hänsyn. (GLGY 2003 s. 27–28.) Målet för undervisningen nämns i läroplanen och enligt det ska kulturell mångfald behandlas till exempel i modersmål och litteratur (GLGY 2003 s. 32), religion (GLGY 2003 s. 158), livsåskådningskunskap

(GLGY 2003 s. 166) och filosofi (GLGY 2003 s. 174). Finland behandlas som ett mångkulturellt land också i den tredje kursen i A-svenska (GLGY 2003 s. 85).

Heini Paavolas och Mirja-Tytti Talibs bok *Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa* (Paavola & Talib 2010) ger anvisningar för lärare och barnskötare som arbetar med barn med minoritetsbakgrund. Också Rastas, Huttunen och Löytty (2013) förklarar olika begrepp inom kulturell mångfald i boken *Suomalainen vieraskirja: kuinka käsitellä monikulttuurisuutta?* Begrepp såsom nationalism, rasism och etnicitet förklaras och granskas i förhållande till det finska samhället.

2.5 Lärobokbaserad undervisning

Läroboken dominerar undervisningen i flera ämnen och den står i centrum för skolans undervisning i allmänhet. Nuförtiden består läromedel inte bara av en bok, utan också webbplatser och länksamlingar. Även om läraren använder läroboken som referens och hämtar material ur olika typer av medier, står läroboken ändå centralt. (Ammert 2011 s. 26.) Enligt Gymnasiets läroplan 2015 ska läraren handleda studerande att använda digitala studiemiljöer och studiematerial för att söka och utvärdera information i olika former och för att producera och dela ny kunskap (GLGY 2015 s.15). Läraren får välja om hen ska använda en lärobok (en digital bok eller en traditionell bok), alternativt material (till exempel hämtat från internet) eller en blandning (Estling Vannestål 2011 s. 234). Englund (2011 s. 283) poängterar att alla lärare inte använder läroböcker på samma sätt. De mer strukturerade ämnena till exempel naturorienterande ämnen och främmande språk, är traditionellt läroboksberoende (Englund 2011 s. 282).

Läroböcker har en stark position i skolundervisningen och få lärare väljer att arbeta helt utan läroböcker (Englund 2011 s. 280). Läroböckerna spelar en stor roll i lärarnas arbete: de används i planerings- och undervisningsarbetet, för att välja tema och material för undervisningen, välja sätt att presentera materialet och arbetsformer för eleverna (Englund 2011 s. 281). Enligt Englund (2011 s. 282) har läroboken en disciplinerande roll i klassrummet: den hjälper att förhindra kaos och håller eleverna sysselsatta.

Grunden för undervisningen byggs i läroplanen och den påverkar läroböckernas innehållet. De förhärskande uppfattningarna och pedagogiska lösningarna påverkar

läroböckerna. Läroplanen ställer upp målen som läroböckerna konkretiserar i undervisningen. När man publicerar en ny läroplan omarbetar bokförlagen läroböckerna och på detta sätt motsvarar läroböckerna den nya läroplanen. (Kauppinen m.fl. 2008 s. 204.) I Finland är läroböcker för den grundläggande utbildningen skrivna av flera lärare och forskare, som är experter på pedagogik och läroämnet i fråga. Man anser att läroböcker är högklassiga pedagogiska hjälpmedel. (Tainio 2017 s. 128.)

Hanna Lehti-Eklund och Maria Green-Vänttinen har undersökt svenska i finska grundskolor och undersökningen visar att läroboken spelar en stor roll vid undervisning av främmande språk (Lehti-Eklund & Green-Vänttinen 2011 s. 49). Böckerna i A-svenska får kritik av lärarna medan de flesta lärare är nöjda med B-svenska läroböckerna. Lärare brukar också använda enkelt autentiskt extramaterial såsom DVD-filmer och tidningar. (Lehti-Eklund & Green-Vänttinen 2011 s. 49–50.) Deras undersökning bland finska gymnasier visar att texten i läroboken är utgångspunkten för lektionerna (Green-Vänttinen, Korkman & Lehti-Eklund 2010 s. 28). Många gymnasielärare kompletterar läroboken med egna grammatikövningar samt intresseväckande texter (Green-Vänttinen, Korkman & Lehti-Eklund 2010 s. 26–28).

3 Tidigare forskning

Jag lyfter fram sex tidigare forskningar som behandlar läroböcker. Jag har valt de här forskningarna eftersom de liknar mitt ämne. Fyra av dessa undersökningar handlar om presentationer av minoriteter i läroböcker.

Jörgen Mattlars (2008) doktorsavhandling *Skolbokspropaganda? En ideologianalys av läroböcker i svenska som andraspråk (1995–2005)* är en empirisk undersökning av representationer av kön, etnicitet och klass i läroböckerna. Mattlar har analyserat fem läroböcker i svenska som andraspråk som används av unga eller vuxna elever vilka har invandrat till Sverige. De här läroböckerna är utgivna mellan åren 1995–2005. Som metod använder han en kvantitativ innehållsanalys samt en kvalitativ textanalys. Mattlar har utrett vilka uppfattningar och värderingar om det svenska samhället de här läroböckerna ger. Hans stora intresse har varit hur människorna med utländsk bakgrund beskrivs i läroböckerna. Resultaten visar att det svenska samhällets värderingar och normer dominerar i läroböckerna. Språklig, kulturell och religiös mångfald har inte nämnts i de här läroböckerna.

Johanna Lampinen (2013) har skrivit en utredning *Vähemmistöt oppikirjoissa – erilaisuutta etäältä tarkasteltuna? Etnisten ja kansallisten vähemmistöjen sekä alkuperäiskansojen huomioiminen peruskoulun 5., 6. ja 7. luokan äidinkielen ja kirjallisuuden, historian, maantiedon, uskonnon ja elämäntiedon oppikirjoissa 2000-luvulla* till Förbundet för mänskliga rättigheter. Lampinen har använt läroböcker i modersmål och litteratur, historia, geografi, evangelisk religion och livsåskådningskunskap och undersöker hur de här läroböckerna beskriver minoriteter. Enligt Lampinen (2013 s. 30) finns det skillnader mellan lärobokserierna men den finska kulturen betonas i de här läroböckerna. Samer, finlandssvenskar, romer, invandrare, tatarer och teckenspråkiga personer har nämnts i läroböckerna, men de har inte integrerats till läroböckernas material.

Kaisa Hahl (2020) har forskat kultur i A-engelska läroböcker i sin undersökning *Kulttuurin muuttunut olemus opetussuunnitelmissa ja vieraiden kielten oppikirjoissa*. Hennes undersökning är en kvalitativ innehållsanalys och som material använder hon fyra A-engelska gymnasieläroböcker. Hon har undersökt hur läroböckernas bilder, texter och övningar hjälper studerande att behandla olika kulturer. Hon har märkt att flera övningar

förstärker kulturella stereotyper. Studerande ska också jämföra olika kulturer i några övningar. (Hahl 2020 s. 195.) Läroboken som har publicerats år 2006 använder ordet *ras* och Hahl konstaterar att det numera känns stötande (Hahl 2020 s. 187).

Merja Kauppinen, Johanna Saario, Ari Huhta, Anna Keränen, Minna-Riitta Luukka, Sari Pöyhönen, Peppi Taalas och Mirja Tarnanen (2008) har skrivit en artikel *Kielten oppikirjat tekstimaailmaan ja -toimintaan sosiaalistajina* som är baserat på deras undersökning. De har undersökt läroböcker som används på årskurs nio. De har undersökt hurdana språkliga världar de här läroböckerna presenterar. De har analyserat två läroböcker i modersmål och litteratur, en lärobok i svenska och en lärobok i engelska. De här läroböckerna var de populäraste bland lärarna som deltog i undersökningen. Ungefär 1200 elever och ungefär 740 lärare deltog i undersökningen. Resultaten visar att läroböcker i modersmål och litteratur har relativt lite skönlitterära texter och största delen av texterna verkar vara skrivna speciellt för läroböckerna. (Kauppinen m.fl. 2008 s. 226.) Det finns skönlitterära texter i läroböckerna i främmande språk men de brukar vara sånger och dikter. Texter i läroböckerna i främmande språk är korta, utspridda och brokiga. Lärobokstexter handlar om skolan och medietexter förekommer lite. Läroböckerna i både modersmål och litteratur och främmande språk får elever att läsa och skriva, medan muntlig kommunikation förekommer lite i bara läroböckerna i främmande språk. (Kauppinen m.fl. 2008 s. 226–227.)

Det finns några intressanta pro gradu avhandlingar som jag nämner, eftersom de liknar mitt ämne. Mari Simonens (2016) pro gradu avhandling *Suomi ja suomalaisuus maantiedon yläkoulun oppikijoissa* är en undersökning om Finland och finskhet i två lärobokserier för geografi för årskurs 7–9. Simonen har utrett hur läroböckerna beskriver finländare och invandrare. Enligt Simonen (2016 s. 66) är problemet med läroböckerna att de gör en skillnad mellan vi och de andra – finländare och minoriteter. Det finns mer information om finlandssvenskar, samer och invandrare i de här läroböckerna än om romer (Simonen 2016 s. 66–67). Att beskriva finländare använder de här läroböckerna stereotyper och nationella uppfattningar (Simonen 2016 s. 67).

Martta Korkkalainen (2019) har jämfört tre läroboksserier i sin pro gradu avhandling *Språkliga minoriteter i Finland och Sverige och deras representationer i ett urval av gymnasieläroböcker i B-svenska*. Korkkalainen har undersökt hur språkliga minoriteter och deras kulturella särdrag framställs i de här läroböckerna. De språkliga minoriteterna

som är representerade i alla läroboksserierna är finlandssvenskar, sverigefinnar och invandrare. (Korkkalainen 2019 s. 81) Två nyare lärobokserier presenterar inte Sveriges nationella minoriteter och också samerna är helt osynliga i de här läroboksserierna (Korkkalainen 2019 s. 81). Enligt Korkkalainen (2019 s. 82) har presentationen av finlandssvenskarna minskat i de nya läroböckerna. Finlandssvenskhet definieras i varje läroboksserie med hjälp av språket och finlandssvenskarnas kulturella särdrag presenteras genom fester och traditioner (Korkkalainen 2019 s. 82).

Sammanfattningsvis visar tidigare forskning att majoritetssamhällets syn styr i läroböckerna. Det finns inte stora skillnader i läroböckerna mellan olika ämnen. Vissa minoriteter är helt osynliga och andra minoriteter har bara nämnts i böckerna. De flesta läroböcker tar upp finlandssvenskar, samer och invandrare. Några läroböcker använder kulturella stereotyper och gör en skillnad mellan vi finländare och de andra.

4 Material och metod

I detta kapitel beskriver jag material och metod som jag har använt i undersökningen. Först presenteras materialen (4.1) och sedan metoden (4.2).

4.1 Material

Mitt material är två gymnasieläroböcker från olika lärobokserier. Båda serierna *Varför inte!* och *Inne* används för A-svenska. Båda serierna har läroböcker för varje kurs, men jag fokuserar på den tredje kursboken. Att göra en undersökning är framför allt att göra val. Några val görs innan materialet samlas in och några handlar om materialets analys. (Eskola 2018 s. 212.) Jag valde att fokusera på den tredje boken, eftersom den handlar om Finland. Jag kände att den här kursen var mest relevant för den här undersökningens syfte. De här serierna liknar varandra och det är möjligt att jämföra serierna. Båda serierna har texter, grammatik och övningar i alla böcker, det vill säga att det finns inga skilda text- och övningsböcker.

Lärobokserien *Varför inte!* är för gymnasiet och för undervisningen i A-svenska. Utbildningsstyrelsen och Finn Lectura har tillverkat serien tillsammans. Lärobokserien har skrivits av Ullamaija Fiilin, Katri Pulliainen och Jaana Suominen. *Varför inte!* har publicerats år 2006. I den här undersökningen använder jag den andra upplagan. Serien har skrivits enligt Gymnasiets läroplan 2003. Den tredje kursboken beskrivs handla om Finland och Finlands historia, kultur, traditioner och nutid. Boken har delats upp i sex delar: 1. Inledning, 2. Finland – ett fint land, 3. Finland kors och tvärs, 4. Finland – ett land, många språk, 5. Finland i mitt hjärta och 6. Läs mera! Varje del innehåller texter, övningar och grammatik. Det finns en alfabetisk ordlista i slutet av boken.

Gymnasielärobokserien *Inne* är också för A-svenska. Serien har skrivits av Marjut Koivunen, Kristel Riissanen, Anne Suontaus och Jonas Freden och den nya upplagan har publicerats år 2014. I den här undersökningen använder jag den andra upplagan. Serien *Inne* har skrivits enligt Gymnasiets läroplan 2003. Den tredje kursboken beskrivs handla om olika kulturfenomen. Studenter ska bli bekanta med Finland och finskhet ur olika synvinklar. Boken har delats upp i sex delar: 1. Finland i Norden, 2. Vårt land, 3. Svenskfinland, 4. Att bo i Finland, 5. Finland i Europa och 6. Det mångkulturella Finland.

Varje del innehåller texter och övningar, och grammatik är i slutet av boken med en alfabetisk ordlista.

4.2 Metod

Min undersökning är en kvalitativ undersökning och som metod använder jag innehållsanalys. Innehållsanalys kan användas i alla traditionella kvalitativa undersökningar (Tuomi & Sarajärvi 2018 s. 103). Innehållsanalys är en slags textanalys och det lämpar sig bra för en läroboksanalys, eftersom man undersöker redan färdigt material i textform till exempel böcker, intervjuer och dialoger (Tuomi & Sarajärvi 2018 s. 117). Den kvalitativa textanalysen i pedagogiken innehåller tre dimensioner. Den första dimensionen analyserar författarens intentioner bakom texten (Widén 2015 s. 178) och författaren står i centrum (Widén 2015 s. 183). Den andra dimensionen fokuserar på textens form och innehåll (Widén 2015 s. 178). Forskaren ställer frågor om textens språk- och textmässiga eller om innehålls- och utformningsmässiga egenskaper (Widén 2015 s. 184). Den tredje dimensionen analyserar textens idéer, samhällsnormer och värderingar och jämför dessa med det omgivande samhället (Widén 2015 s. 178). I den här undersökningen använder jag den andra dimensionen och den tredje dimensionen. Jag fokuserar på läroböckernas innehåll men också på språket som används i beskrivningar av minoriteter.

I en kvalitativ innehållsanalys ska forskaren ordna materialet enligt teman (Eskola 2018 s. 219). När forskaren har tematiserat materialet ska hen göra en analys. I analysen kan materialet tematiseras eller klassificeras. I tematisering grupperar forskaren materialet enligt teman och lyfter fram de viktigaste poängerna. I klassificering lyfter forskaren fram de mest generella poängerna ur materialet. (Eskola 2018 s. 221.) I den här undersökningen använder jag tematisering. Jag har grupperat materialet enligt minoriteterna och jag har också skapat sju kategorier som jag lyfter fram i analysen. Enligt Eskola (2018 s. 221) kan forskaren antingen lyfta fram de mest intressanta poängerna i materialet eller beskriva det objektivt. Analysen kan presenteras i en viss kronologisk ordning eller enligt teman (Eskola 2018 s. 223). Jag presenterar min analys enligt teman och jag lyfter fram de viktigaste poängerna i varje tema. Efter analysen och tolkningen ska forskaren koppla ihop analysen, teorin och tidigare forskning (Eskola 2018 s. 226), som jag gör i kapitel 7.

5 Resultat

Jag har börjat analysen med två räkningar: (1) hur många gånger Finlands minoriteter nämns i de här läroböckerna och (2) hur många sidor handlar om finländare och Finlands minoriteter i de här läroböckerna. Minoriteterna som jag tog med i undersökningen är: finlandssvenskar, samer, romer, judar, tatarer, kareler, gamla ryssar och invandrare. I kapitlet 2.1 berättade jag varför valde jag de här minoriteterna. Jag tog inte med finländare i den första beräkningen (1), eftersom antalet finländare i läroböcker inte är relevant i undersökningen. Kursen handlar om Finland och man kan redan anta att finländare nämns då och då. Minoriteten fick en anteckning när den hade nämnts en gång i en text eller i en övning. Det vill säga, att minoriteten fick en anteckning per en övning eller en text. Jag valde att inte räkna varje gång en minoritet nämns i en text eller i en övning, eftersom det inte är meningsfullt om minoriteten upprepas flera gånger i satsen. I den andra beräkningen (2) tog jag med både finländare och Finlands minoriteter.

När jag undersökte de här läroböckerna skapade jag följande kategorier: ursprung, historia, geografi, kultur, språk, religion och karaktärsdrag. Kultur innehåller till exempel musik, litteratur och mat. Finländares och minoriteters bosättningsområde och geografiskt läge hör till kategorin geografi. Jag går igenom varje minoritet och finländare som beskrivs i läroböckerna åt gången och tar fram kategorierna som förekommer. Jag lyfter fram kategorierna igen i analysen.

Först går jag igenom alla minoriteter och finländare som förekommer i läroboken *Varför inte!* (kapitel 5.1) och sedan fokuserar jag på boken *Inne* (kapitel 5.2).

5.1 Varför inte!

I läroboken *Varför inte!* nämns finlandssvenskar i 16 texter eller övningar, invandrare i 12 texter eller övningar, samer i 4 texter eller övningar, romer i 4 texter eller övningar, judar i 2 texter eller övningar och gamla ryssar i 2 texter eller övningar. Tatarer och kareler nämns inte i läroboken. Minoriteten fick en anteckning per en övning eller en text. I den andra beräkningen i *Varför inte!* handlar 57 sidor om finländare, 23 sidor om finlandssvenskar, 10 sidor om invandrare, 5 sidor om samer, 3 sidor om romer, 2 sidor om judar och 2 sidor om gamla ryssar.

Jag går igenom varje minoritet som beskrivs i *Varför inte!* åt gången. Till sist fokuserar jag på finländare.

5.1.1 Finlandssvenskar

Finlandssvenskar förekommer mest i läroboken. Kategorier som förekommer bland finlandssvenskar är ursprung, historia, geografi, kultur, språk och karaktärsdrag.

Finlandssvenskarnas kultur förekommer i flera delar av boken. Till exempel evenemang, skönlitteratur och helgdagar behandlas i boken. Det står i texten *Finlandssvenskarna* (s. 63) att viktiga svenska evenemang för ungdomar är Stafettkarnevalen och Popkalaset. Samma text berättar att den finlandssvenska skönlitteraturen är speciellt viktig för den finlandssvenska gemenskapen. Till exempel Mumindalen från Tove Janssons Muminböcker är en metafor för den finlandssvenska minoriteten där alla känner alla och därigenom lever ett tryggt och gott liv. Den sista delen av boken *6. Läs mera!* (s. 103) handlar om festdagar. Vid julfirandet berättas det om typiska finlandssvenska julseder: luciafirandet, ringlekarna, snapsvisorna, glöggen och julgransplundringen. Det sägs också att man inte kan tala om någon specifikt finlandssvensk mat. Boken presenterar några fiktiva finlandssvenska ungdomar som kombinerar den svenska, finska och finlandssvenska kulturen. En finlandssvensk flicka lyssnar på svensk musik och tittar på svensk tv. (s. 13) En pojke berättar att hur det är att vara tvåspråkig i Finland i en text med rubriken *Om att vara tvåspråkig* (s. 60). Pojken beskrivs läsa både på svenska och finska. Pojken känner sig inte fullständigt finlandssvensk, och både den finska och finlandssvenska kulturen har en plats i hans hjärta.

Finlandssvenskarnas historia, ursprung och geografi behandlas i den fjärde delen av boken. Det finns en text med rubriken *Finlandssvenskarna* (s. 63) som berättar fakta om finlandssvenskar. Geografi förekommer också i några övningar som säger att finlandssvenskar bor huvudsakligen i kusttrakterna och i skärgården (s. 17) och 30 procent av finlandssvenskarna bor på finskdominerande orter (s. 67). Det finns påståendena såsom "De finlandssvenskar som bor vid kusten klarar sig helt på svenska" och "Ungefär en tredjedel av finlandssvenskarna bor i huvudstadsregionen" (s. 66) och studerande ska avgöra om påståendena är rätta eller fel.

Fakta om finlandssvenskarnas språk berättas i texten *Finlandssvenskarna* (s. 63). Svenska språkets varianter och finlandssvenska dialekter presenteras i texten. Det finns en hel övning med rubriken *Kunden som talar svenska vill bli vänligt bemött* (s. 68) där studerande ska fylla i luckorna med lämpliga ord. Det står i texten att även för svenskspråkiga är det svårt att öppna samtalet på svenska. Boken konstaterar också att finlandssvenska elever läser finska i skolan (s. 42).

Finlandssvenskarnas karaktärsdrag förekommer i flera delar av boken. I texten *Finlandssvenskarna* (s. 63) berättas det om en forskning som har visat att finlandssvenskar är friskast, lyckligast och lever längst i Finland. Det kan bero på den trygga gemenskapen och den goda sociala kontrollen bland finlandssvenskarna. Den fjärde delen av boken börjar med Pale & Willes sång *Duck rapp* (s. 59) som gör parodi på finlandssvenskar. Det sägs att finlandssvenskar är rika och studerar på Hanken. Ankdammen och luciafirandet nämns också. Det finns en hörförståelse (s. 62) där studerande hör en intervju med fyra finlandssvenskar. Studerande presenterar en av dem på finska med hjälp av frågor som står i boken. Till exempel "Lever du i Ankdammen, alltså vilka umgås du med?" och "Har du hört stereotypier såsom 'pappa betalar?'".

5.1.2 Invandrare

Kategorier som förekommer bland invandrare är ursprung, kultur och språk.

Invandrarnas ursprung lyfts fram i läroboken. I den andra delen av boken finns det en text med rubriken *Hur är det att vara finländare?* (s. 13) som presenterar sex finländare. Fatima berättar att hon inte är en helt vanlig finländare, eftersom hon kommer från Mellanöstern. Texten *Om att vara flykting* (s. 80) presenterar Sardem, som kom till Finland från Liberia för sex år sedan. Det finns ett pararbete (s. 83) där studerande ska berätta om två fiktiva invandrare: Ricardo och Anna. Ricardo kom till Finland fyra år sedan från Chile och Anna kom från Sverige och har bott i Finland redan åtta år. I den fjärde delen av boken berättas om utländska medborgare i Finland i en text med rubriken *Nya minoriteter* (s. 79). Det finns en tabell i texten som visar antalet utländska medborgare i Finland enligt Statistikcentralens uppgifter 2004.

Invandrarnas kultur presenteras med hjälp av kulturcentrumet Caisa och fiktiva invandrares erfarenheter. Kulturcentrumets uppgift är att hjälpa invandrare på traven och att bygga broar mellan olika kulturer. Det sägs att Caisa är inkörsporten till integrationsprocessen för många invandrare (s. 80). Den fiktiva invandraren Anna säger att anpassningen till den finska kulturen har inte gått smärtfritt. Hon trivs i Finland, men ibland är det svårt att skapa kontakter med finländare. Den fiktiva invandraren Ricardo vill bygga broar mellan invandrare och finländare (s. 83). För Sardem var det lätt att få kontakt med finländare, eftersom engelska är ett officiellt språk i Liberia. Han studerar vid svenska yrkesinstitutet Practicum. Ibland vaknar han mitt i natten efter en återkommande mardröm, där soldater tränger in i deras hem och för bort honom och hans yngre bror. Det berättas att Sardem trivs i Finland även om folk ibland stirrar på honom och ibland kommenterar att han är *svartskalle* (s. 80).

Invandrarnas språk behandlas i den fjärde delen av boken. Det finns ett grupparbete som studerande ska göra innan de läser texten *Finlandssvenskarna* (s. 63). Studerande svarar på frågor om etniska minoriteter och utländska människor i Finland. Det finns frågor såsom "Vilka språkliga och etniska minoriteter har vi i Finland?", "Finns det elever med utländsk bakgrund i din skola/klass?" och "Hur skiljer sig deras kultur från vår?". Studerande ska fundera på orsaker till invandring från olika länder till Finland. Om det finns elever i klassen som har kommit till Finland från ett annat land, ska studerande intervjua dem om deras modersmål. Studerande ska fråga till exempel vad orden *hej*, *kompis* och *skola* är på deras språk.

5.1.3 Samer

Kategorier som förekommer bland samer är språk och geografi.

Samernas språk lyfts fram i boken. I den fjärde delen av boken finns det en text med rubriken *Samiska* (s. 75) som handlar om samer. Det berättas att i Finland talar nuförtiden bara hälften av samerna samiska som modersmål. Talare av de olika samiska språken måste lära sig de andra samiska språken för att kunna förstå dem. I Enare talas utöver finska tre samiska språk: enaresamiska, skoltsamiska och nordsamiska. Det finns en övning om minoriteter (s. 78) där studerande ska diskutera parvis. Studerande ska

diskutera med hjälp av frågor som står i boken "Känner du några samer?", "Var har du träffat dem?", "Har du hört samiska?" och "Kunde du förstå något?"

Geografi behandlas också i texten *Samiska* (s. 77) och det berättas om samernas bostadsområde och invånarantal. Lappland presenteras i en övning där studerande ska fylla i luckorna (s. 36). Det står i övningen att Enontekis är samernas eget landskap som består av fjäll. Det finns också ett museum om Finlands samekultur som kan besökas.

5.1.4 Romer

Kategorier som förekommer bland romer är ursprung och språk.

Boken berättar om romernas ursprung i den fjärde delen av boken, i en text med rubriken *Andra minoriteter* (s. 77). Texten börjar genom att berätta om invandring. Det sägs att invandring inte är någon ny företeelse i världen och många finländare emigrerade till Amerika i slutet av 1800-talet och till Sverige på 1960-talet. Olika folkgrupper har kommit till Finland och bland de gamla minoriteterna nämns romerna eller *zigenarna*, gamla ryssarna och judarna. Romerna berättas komma till Finland för cirka 450 år sedan och i dag finns det 13 000 finländska romer.

Romernas språk presenteras också i texten *Andra minoriteter* (s. 77). Det sägs att språket romani är besläktat med sanskrit, men man vet inte hur många av dem kan romani. Det finländska romani har börjat stödjas genom olika typer av kurser. Det finns en övning om minoriteter där studerande ska diskutera parvis. Studerande ska diskutera med hjälp av frågor och en av dem handlar om romer "Har du hört någon tala romani? I vilken situation?". *Zigenarnas språk* frågas också i korsord (s. 86). Boken använder båda benämningarna: romer och *zigenare*.

5.1.5 Judar

Kategorier som förekommer bland judar är religion och språk.

Judar presenteras i den fjärde delen av boken i en text med rubriken *Andra minoriteter* (s. 77). Judarna sägs vara bland de gamla minoriteterna i Finland vid sidan om romerna och

gamla ryssarna. Man kan konkludera judarnas religion fast boken inte nämner begreppet judendom. Judarnas språk behandlas också i samma text. Tidigare berättas judarna vara svenskspråkiga, men nuförtiden utgör de en tvåspråkig grupp, speciellt i huvudstadsregionen. Judarnas språk är jiddisch, som har gett vika för majoritetens språk. Efter texten *Andra minoriteter* finns det en övning där studerande ska avgöra om påståendena är rätta eller fel. Det finns ett påstående om judar "Nästan alla judar är tvåspråkiga och talar jiddisch och finska" (s. 78).

5.1.6 Gamla ryssar

Kategorier som förekommer bland gamla ryssar är ursprung, historia, språk och religion.

Texten *Andra minoriteter* (s. 77) i den fjärde delen av boken presenterar gamla ryssar som en gammal minoritet i Finland. Deras ursprung, historia, språk och religion behandlas i ett litet stycke. Det står i texten att en del ryssar immigrerade till Finland i början av 1900-talet, eftersom de politiska förhållandena i Ryssland var ostabila. Den här gruppen sägs vara välintegrerad i samhället. Det står i texten att de flesta av dem hör till den ortodoxa kyrkan, men de yngsta generationerna har börjat förlora sin ryska. Gamla ryssar förekommer i en övning efter texten *Andra minoriteter*. I övningen ska studerande avgöra om påståendena är rätta eller fel. Påståendet om gamla ryssar är "De yngsta ryska emigranterna har till en stor del börjat förlora den ortodoxa tron" (s. 78).

5.1.7 Finländare

Kategorier som förekommer bland finländare är historia, geografi, kultur, språk, religion och karaktärsdrag.

Finlands historia behandlas i flera delar av boken. En sång *Finlands historia* av Sås & Kopp presenteras både på svenska och finska (s. 28). Milstolpar i Finlands historia berättas genom en illustrering (s. 30). I den femte delen av boken 5. *Finland i mitt hjärta* finns det en text med rubriken *Herman Lindqvist – en svensk finne eller en finsk svensk?* (s. 92). Texten presenterar författaren Herman Lindqvist och han berättar om Sveriges och Finlands gemensamma historia. Finlands geografi berättas genom övningar där

studerande ska fylla i luckorna i texten (s. 17). Studerande lär sig om Finlands storlek, folk, språk, näringsliv, klimat och mynt. I den tredje delen av boken presenteras Finlands städer såsom Helsingfors (s. 35), Enontekis (s. 36), Jyväskylä (s. 41) och Korsholm (s. 40). Det finns en karta över Finland på bakpärmen. Finländarnas religion nämns i en övning där det står att 85,8 % av befolkningen i Finland hör till den evangelisk-lutherska kyrkan (s. 17). Finländarnas språk förekommer i samma övning där det berättas att Finland är ett tvåspråkigt land. I en annan övning står det att en forskning visade att de finskspråkiga är mycket positivare mot svenska än de svenskspråkiga tror (s. 69).

Finländarnas kultur presenteras i flera delar av boken. Till exempel produkter, aktiviteter och personer tas upp i boken. Kultur behandlas i texten *Hur är det att vara finländare?* (s. 13) där sju finländare berättar positiva saker om Finland. Saker som nämns i texten är att de vackraste finska tjejerna kommer från Åbo, att Finland har ett rikt kulturliv och att Finland har god korv, gott rågbröd, snö på vintern och påskägg och memma på påsken. Elias Lönnrot (s. 21) och Kalevala (s. 20) förekommer i flera texter och övningar. Johan Ludvig Runeberg behandlas i en övning, samt Fredrika Runeberg (s. 32). Det berättas om Arja Saijonmaas kärlek till bastun (s. 94) och i en övning sägs det att för oss finländare är bastun det ställe där de flesta vill koppla av (s. 96)

Finländarnas karaktärsdrag förekommer då och då i boken. Herman Lindqvist berättar om finländare ur en svensk historikers synvinkel (s. 92). Han beskriver att en riktig finne är tystare än en riktig svensk, men när hen hörs, hörs hen högre. Han säger att "Finnen smälter inte för ett leende eller en artighet, men har han en gång tinat upp har man en vän för livet". Det sägs att inget är så ljuvligt för en finländare som att se Sverige förlora i vad som helst. Den andra delen av boken börjar med *Vårt land* (s. 11) och dikten *Vårt land, vårt folk* av Lars Huldén följer. Studerande ska plocka alla adjektiv från dikten och tänka på hur väl de beskriver finländare och Finland. Det sägs i dikten att vårt folk är till exempel: "frankt, men talar tyst om mycket", "kristet, kyrkorna står tomma", "rent, så långt som bastun räcker" och "segt, men många ger upp kampen". Studerande ska hitta på flera adjektiv som beskriver oss finländare och parvis jämföra adjektiv. Den första texten i den andra delen av boken är *Hur är det att vara finländare?* (s. 13). I texten presenteras sju finländare varav en är född på Färöarna, en kommer från Mellanöstern och en är finlandssvensk. Flickan från Mellanöstern säger att hon inte är en vanlig finländare. Hon säger att finländare är artiga och snälla. De vanliga fördomarna om

finländare är att de är tystlåtna, inåtvända, avskyr utlänningar och gör ingenting annat än dricker sprit. Den finlandssvenska flickan berättar att hon inte är finländare på samma sätt. Hon lyssnar på svensk musik och tittar på svensk TV. Det står i en övning att vi finländare är på sätt och vis så pedantiska och rädda att komma fel (s. 68).

Det finns många översättningssatser där finländare sägs vara fördomsfulla mot invandrare. Det funderas i en sats om finländare är inåtvända, tysta och om de är rädda för utlänningar (s. 16). De här satserna säger att antalet invandrare i Finland är överraskande och att ett vänskapsförhållande kan hjälpa med fördomsfullhet (s. 85). Texten som berättade om Sardem, som kom till Finland från Liberia, hade översättningsövningar kring texten. En sats som studerande översätter till svenska var hur människor i Finland stirrade på honom och kallade honom svartskalle (s. 83).

5.2 Inne

I läroboken *Inne* nämns finlandssvenskar i 9 texter eller övningar, invandrare i 7 texter eller övningar, kareler i 3 texter eller övningar, samer i 3 texter eller övningar och judar i en övning. Romer, tatarer och gamla ryssar nämns inte i läroboken. Minoriteten fick en anteckning per en övning eller en text. I den andra beräkningen i *Inne* handlar 63 sidor om finländare, 13 sidor om finlandssvenskar, 11 sidor om invandrare, 2 sidor om kareler, 2 sidor om samer och en sida om judar.

Jag går igenom varje minoritet som beskrivs i *Inne* åt gången. Till sist fokuserar jag på finländare.

5.2.1 Finlandssvenskar

Finlandssvenskar förekommer mest i läroboken. Kategorier som förekommer bland finlandssvenskar är karaktärsdrag, språk och geografi.

Texten *Olika barn leker bäst* (s. 50) i den tredje delen av boken, 3. *Svenskfinland*, presenterar tre finlandssvenska ungdomar från olika delar av landet. Finlandssvenskarnas karaktärsdrag betonas i texten. Adjektiv som används för att beskriva de här fiktiva

finlandssvenskarna är "energisk", "omtänksam", "envis", "glömsk", "rolig", "lugn", "social", "glad" och "modig". Den finlandssvenska pojken i texten berättar att det finns skillnader mellan finskspråkiga och svenskspråkiga. Enligt honom är svenskspråkiga mer öppna och glada än de flesta finnar. Släkten är också viktigare för svenskspråkiga. Den finlandssvenska flickan har hört skämt och stereotypier om finlandssvenskar. Många tror att hennes liv är bättre, eftersom hon är finlandssvensk. Hon säger att hon ser livet på ett positivt sätt och är mer öppen mot olika slags människor, eftersom hon är tvåspråkig. De här personerna är intresserade av svensk kultur.

I några övningar funderas det på till exempel om det finns skillnader mellan finskspråkiga och svenskspråkiga, om släkten är mindre viktig för finskspråkiga och om studerande har hört skämt om finlandssvenskar (s. 58). I en annan övning funderar studerande först parvis på vad ankan har att göra med finlandssvenskhet (s. 60).

Finlandssvenskarnas språk betonas i några delar av boken. Texten *Olika barn leker bäst* (s. 50) berättar om finlandssvenskarnas språkvanor. I en övning (s. 55) berättar en svenskspråkig pojke att språkkunskaper är nyttiga: han har lärt känna människor runt om världen och bekantat sig med olika kulturer. I en hörförståelse (s. 57) berättas det om en finlandssvensk flicka som är rätt öppen som en person på grund av hennes språkkunskaper. Hon hoppas att det inte skulle finnas något "oss och dom" utan att vi alla skulle kunna vara "vi". Den tredje delen av boken börjar med sången *Vår tid – vårt land* (s. 48). Sången presenterar teman som tvåspråkighet och obligatorisk svenskundervisning. Studerande ska fundera på budskapet i sången och hurdana tankar sången väcker.

Finlandssvenskarnas geografi presenteras kortfattat. I texten *Olika barn leker bäst* (s. 50) presenteras tre finlandssvenska ungdomar från olika delar av landet. De kommer från Jakobstad, Sjundeå och Kouvola. Hammarland presenteras som världens svenskaste kommun i texten *Finland från gräns till gräns* (s.27).

5.2.2 Invandrare

Kategorier som förekommer bland invandrare är ursprung, religion, språk

Boken lyfter fram invandrarnas ursprung. Den sjätte delen av boken 6. *Det mångkulturella Finland*, börjar med en text *Finländaren Fatbardhe* (s. 112). Fatbardhe kom till Finland från Kosovo när hon var sju år gammal. Hennes familj var tvungen att fly från Kosovo på grund av kriget. I den första delen av boken 1. *Finland i Norden* finns det en text "*Verdens bedste land att bo i*" (s. 10). Texten presenterar Kim, som har flyttat till Finland från Danmark. Orsaken till flyttningen framgår inte av texten, men han flyttade antagligen till jobbet. Invandrare förekommer i två hörförståelser. Den första övningen (s. 18) berättar om Daniela, som har flyttat till Finland från Italien och den andra övningen (s. 103) presenterar Bruno, en fransman i Finland. I övningarna ska studerande välja det rätta svaret på frågorna. I båda övningarna frågas det om orsaken till att flytta till Finland.

Invandrarens religion betonas i texten *Finländaren Fatbardhe* (s. 113). Det berättas att alla i hennes familj är muslimer, men hon är inte särskilt religiös. Det står i texten att hon har fastat men religionen begränsar inte hennes liv. Invandrarnas språk tas upp i texten "*Verdens bedste land att bo i*" (s. 10). Kim får arbeta på hans modersmål eftersom han undervisar i nordiska språk. Enligt Kim är svenska och danska rätt lika.

Invandrarnas karaktärsdrag presenteras i texter *Finländaren Fatbardhe* (s. 112) och "*Verdens bedste land att bo i*" (s. 10). Fatbardhe (s. 112) tycker att Finland är mer mångkulturellt än någonsin förr och allt fler unga har kompisar som har olika bakgrund. Hon känner sig lika finsk som albansk. Hon säger att "Jag är både en social alban som älskar mat och musik från Kosovo och en finne som älskar tystnad, bastu, att vandra i naturen – och Mumin." Kim (s. 10) beskrivs vara positiv och på gott humör hela tiden. Han säger att han har inga planer att åka hem till Danmark. Det står i texten att han sällan tänker på sig själv som utlänning i Finland.

I ett pararbete (s. 121) ska studerande intervjua varandra med hjälp av frågorna som står i boken. Studerande spelar flyktingar som har flyttat till Finland. Först intervjuar den ena och den andra svarar. Frågorna är till exempel "Varför var du tvungen att fly från ditt hemland?", "Hur har finländarna tagit emot dig?", "Har du stött på främlingsfientlighet?" och "Hur skiljer sig kulturen i ditt hemland från den finska?". Det finns en övning (s. 121) där studerande ska skriva en insändare. Studerande spelar utlänning som har bott i Finland ett år. Utlänningen vill ta ställning till samtalet om utlänningar i Finland. Studerande kan själv välja sin synvinkel.

5.2.3 Kareler

Trots att karelska människor inte nämns i boken, presenteras den karelska kulturen och geografin.

Texten *Finland från gräns till gräns* (s. 27) i den andra delen av boken, 2. *Vårt land*, presenterar den karelska kulturen och geografin. Det berättas om Ilomants, som är den östligaste kommunen i Finland. Ilomants och det övriga norra Karelen är en mötesplats för kulturen i öst och väst. Det syns i den karelska matkulturen. Det sägs att många typiska finska maträtter, såsom karelska piroger, karelsk stek eller inbakad fisk, är egentligen från östra Finland.

Den karelska kulturen förekommer också i två övningar (s. 32). Studerande ska tänka på hur ordet "norra Karelen" hör ihop med "öst/väst" enligt texten *Finland från gräns till gräns*. Satsen "Många maträtter som anses vara karakteristiska för Finland kommer från Karelen" förekommer i en annan övning. Studerande ska tänka på ett annat sätt att säga delar i satser. I den här satsen ska studerande ändra uttrycket "karakteristiska för Finland".

5.2.4 Samer

Kategorier som förekommer bland samer är språk och geografi.

Samernas geografi presenteras i den andra delen av boken i texten *Finland från gräns till gräns* (s. 26). Deras bosättningsområde presenteras genom att berätta om Utsjoki som den nordligaste kommunen i Finland. Texten betonar också samernas språk. Det står i texten att kommunen har ca 1300 invånare och nästan hälften av dem har samiska som modersmål. Det berättas att det inte bara finns ett språk som heter samiska, utan nio. De flesta samerna i Finland talar nordsamiska. Språket samiska förekommer också i övningen (s. 32), där studerande ska tänka på hur ordet "samiska" hör ihop med "nordsamiska" enligt texten. I satsen "Största delen av samerna i Finland talar nordsamiska", ska studerande tänka på ett annat sätt att säga "största delen av samerna" (s. 32)

I lärobokserien *Inne* behandlas samerna i den sjunde kursboken, enligt den nya upplagan som har publicerats år 2015. Den tredje delen av den sjunde boken kallas 3. *Nordens*

ursprungsbefolkning. Det finns en text med rubriken *Min nationalitet, min identitet* (s. 54) i den här delen. Texten behandlar samernas historia och samer i dag genom kultur, till exempel filmen *Sameblod* och artisten Maxida Märak presenteras. I en övning berättas om den traditionella samiska dräkten (s. 62). Samerna förekommer kortfattat i den tredje kursboken, eftersom de presenteras i den sjunde kursen. Den sjunde kursen är en valfri kurs, det vill säga att alla studerande inte ska lära sig om samerna.

5.2.5 Judar

Kategorin som förekommer bland judar är religion.

Religioner presenteras som temaområde i den sjätte delen av boken. Det finns en hörförståelse (s. 128) där Noa berättar om sina erfarenheter om att vara en jude i Finland. Studerande svarar på frågor om till exempel vardagens judendom, hur människor förhåller sig till Noa och om det finns något i judendom hon inte gillar.

5.2.6 Finländare

Kategorier som förekommer bland finländare är historia, geografi, språk, kultur och karaktärsdrag.

Finlands historia behandlas i en text med rubriken *Finlands historia* (s. 108) i den femte delen av boken, 5. *Finland i Europa*. Det berättas om till exempel Finland på medeltiden, det finska skriftspråket och den ryska tiden. Finlands geografi förekommer i den andra delen av boken, 2. *Vårt land*. Utsjoki, Ilomants, Hangö och Hammarland presenteras som Finlands ytterpunkter i en text med rubriken *Finland från gräns till gräns* (s. 26). Studerande lär sig också om Finlands natur genom temaord (s. 43) och övningar (s. 45). Finländarnas språk förekommer i några övningar där studerande ska fylla i luckorna på svenska. Det sägs att de flesta finländare pratar finska som modersmål, men i Finland kan man välja sitt språk: finska, svenska eller engelska (s. 55). I en annan övning (s. 15) beskrivs Finland vara det exotiska landet i Norden, på grund av språket.

Finländarnas kultur presenteras i flera delar av boken. Till exempel uppfinningar, helgdagar och aktiviteter lyfts fram i boken. Texten *Finländska framgångar* (s. 106) presenterar Woodnotes, Swan segelbåtar, Fiskars och Rovio, alltså finska företag eller varumärken. Studerande lär sig om helgdagarna i Finland genom en hörförståelse (s. 64). Övningen tar upp julen, första maj, midsommar, kräftska och självständighetsdagen. I en övning (s. 67) ska studerande välja två traditionella finska aktiviteter och förklara dem för sitt par, som spelar utlänning. Aktiviteterna står i boken: "bada bastu", "simma i vak", "plocka svamp", "beundra norrsken", "ro på en sjö", "vandra i Lappland", "åka skidor", "grilla korv på sommaren", "meta abborre" och "gå i skogen". Det finns en text med rubriken *Bastu* (s. 68) i den tredje delen av boken. Bastun beskrivs vara något så traditionellt finskt, något som alla finnar har upplevt. Bastun är någonting heligt för finländare. Bastun sägs vara något väldigt viktigt för oss finländare och vi är stolta över den.

Boken betonar finländarnas karaktärsdrag. I texten *Finländaren Fatbardhe* (s. 112) beskrivs finländare vara "vänliga", "uthålliga", "tystlåtna" och "plikttrogna". Fatbardhe tycker att finnen kan vara lite avundsjuk på sina grannar, lite tillbakadragen. Erlend Loes text *Fakta om Finland* (s. 22) handlar om en norrman vars uppdrag är att skriva en broschyr om Finland. Det sägs i texten att basta är viktigt för finländare, som dricker vodka och piskar sig med björkris. Finländare beskrivs vara "trevliga", "gästvänliga" och "toleranta". Negativa saker om Finland är "kriminalitet", "hjärtinfarkter", "låga födseltal", "närheten till ryska kärnkraftverk" och "alkoholism". Studerande ska först hitta positiva och negativa saker om Finland och finländare från den här texten. Sen diskuterar studerande parvis om de här sakerna som nämndes om Finland i texten stämmer.

Finländarnas karaktärsdrag förekommer i flera övningar. Det står i en övning (s. 118) att vi finländare är stolta över att ingen behöver vara rädd för att prata om sina politiska åsikter och vi vill också inte lämna någon ensam i samhället. Det finns en övning (s. 16) där studerande ska förena adjektiv med finska översättningar. Det sägs i övningen att de här adjektiven beskriver finländare: "blyg", "pålitlig", "punktlig", "tystlåten", "avundsjuk", "uthållig", "flitig", "effektiv", "rak" och "tolerant". I en annan övning (s. 17) ska studerande läsa påståenden om Finland och finländare och ta ställning till dem. Påståendena som står i övningen är: "Finländare är tystlåtna och blyga", "Finländare

jobbar hårt och arbete är viktig för dem", "Finländare från olika delar av landet är lika", "Finländare är toleranta", "Naturen är viktig för finländare", "Finländare är ärliga och pålitliga", "Finländska produkter är bättre än utländska", "Alla finländare har sommarstuga och de trivs där", "Finländare kan inte ha roligt utan alkohol" och "Finländare talar dålig engelska".

I ett pararbete (s. 19) ska en studerande vara en finsk gymnasist och en studerande en dansk utbytesstudent. Den danska utbytesstudenten intervjuar den finska gymnasisten om Finland. De borde diskutera till exempel om finländare och hur de är, finländarnas språkkunskaper, en finländsk tradition och tre saker man borde veta om Finland. I en annan övning (s. 21) skriver studerande ett e-postmeddelande till en dansk studerande, som kommer till Finland som en utbytesstudent. I e-postmeddelandet ska det nämnas saker man borde veta om Finland och finländare. I ett pararbete (s. 104) ska studerande tänka på varför det finns stereotyper. Det frågas också att hurdana stereotypier studerande känner om finländare och om finska ungdomar har många fördomar.

6 Analys

När jag undersökte läroböckerna *Varför inte!* och *Inne* skapade jag följande kategorier: ursprung, historia, geografi, kultur, språk, religion och karaktärsdrag. Jag analyserar minoriteter och finländare ur de här kategorierna. Jag analyserar finlandssvenskar (6.1), invandrare (6.2) och finländare (6.4) som sitt eget underkapitel. Andra minoriteter som förekommer i läroböckerna analyserar jag i kapitlet Andra minoriteter (6.3). Till sist lyfter jag fram skillnader mellan de här läroböckerna (6.5) och summerar analysen (6.6).

6.1 Finlandssvenskar

Varför inte! berättar om finlandssvenskarnas ursprung, historia, geografi, kultur, språk och karaktärsdrag medan *Inne* fokuserar på geografi, språk och karaktärsdrag. *Varför inte!* beskriver finlandssvenskar ur flera synvinklar medan *Inne* fokuserar på karaktärer i boken.

Båda läroböckerna berättar om finlandssvenskarnas språk och geografi. *Varför inte!* lyfter fram fakta om finlandssvenskarnas språk: det berättas om svenska språkets varianter och finlandssvenska dialekter (s. 63). *Inne* berättar om finlandssvenska ungdomarnas språkvanor (s. 50). Fakta om finlandssvenskarnas geografi tas mer upp i *Varför inte!* där det berättas till exempel om svenska kommuner (s. 63). *Inne* bara presenterar Åland (s. 27) samt de fiktiva finlandssvenskarnas bostadsområden (s. 50).

Båda läroböckerna fokuserar på finlandssvenskarnas karaktärsdrag. I läroboken *Varför inte!* beskrivs finlandssvenskar vara friska, lyckliga och långlivade (s. 63). De hjälper varandra och umgås mycket med varandra. Finlandssvenskar är rika och studerar på Hanken (s. 59). *Innes* fiktiva finlandssvenskar beskrivs med adjektiv "energisk", "omtänksam", "envis", "glömsk", "rolig", "lugn", "social", "glad" och "modig" (s. 50). Slakten sägs vara viktigare för svenskspråkiga och svenskspråkiga är mer öppna och glada än finskspråkiga (s. 50). Boken berättar flera gånger att finlandssvenskar är mer öppna eftersom de är tvåspråkiga (s. 50, s. 57). På detta sätt jämför boken svenskspråkiga med finskspråkiga. Nästan alla adjektiv som båda läroböckerna använder att beskriva finlandssvenskar är positiva.

Varför inte! berättar noggrant om finlandssvenskarnas ursprung, historia och kultur. Ursprung och historia behandlas i texten *Finlandssvenskarna* (s. 63) och kultur tas upp i flera delar av boken. Till exempel viktiga evenemang (s. 63), skönlitteratur (s. 64) och helgdagar (s. 103) presenteras i boken. Både läroboken *Varför inte!* (s. 14) och *Inne* (s. 50) presenterar fiktiva finlandssvenska personer som är intresserade av svensk kultur.

Stereotyper om finlandssvenskarna, såsom *pappa betalar* (s. 62), förekommer i boken *Varför inte!* Både läroboken *Varför inte!* (s. 62) och läroboken *Inne* (s. 60) lyfter fram *Ankdammen*.

6.2 Invandrare

Varför inte! lyfter fram invandrarnas ursprung, språk och kultur medan *Inne* tar upp invandrarnas ursprung, religion och språk.

Invandrarnas ursprung betonas i båda läroböckerna. De fiktiva invandrare som presenteras i *Varför inte!* kommer från Mellanöstern (s. 13), Liberia (s. 80), Chile (s. 83) och Sverige (s. 83). De fiktiva invandrare som presenteras i *Inne* kommer från Kosovo (s. 112), Danmark (s. 10), Italien (s. 18) och Frankrike (s. 103). Man får en ensidig bild av invandrare som *Varför inte!* presenterar. Det berättas bara om att vara flykting men inte andra orsaker att flytta till Finland. Studerande ska själv fundera på orsaker till invandring till Finland (s. 79) *Inne* ger en mångsidigare bild av invandrare: den ena var tvungen att flytta till Finland (s. 112) och den andra flyttade till jobbet (s. 10).

Båda läroböckerna tar upp invandrarnas språk. *Inne* presenterar Kim som får arbeta på hans modersmål vid Vasa universitet (s. 10). På detta sätt skapar boken också en positiv bild om språkinlärning: alla språk är nyttiga och olika språk kan användas i många situationer. I *Varför inte!* finns det ett grupparbete (s. 63) där studerande svarar på frågor såsom "Vilka språkliga och etniska minoriteter har vi i Finland?", "Finns det elever med utländsk bakgrund i din skola/klass?" och "Hur skiljer sig deras kultur från vår?". Om det finns elever i klassen som har kommit till Finland från ett annat land, ska studerande intervjua dem om deras modersmål (s. 79). Studerande ska fråga till exempel vad orden *hej*, *kompis* och *skola* är på deras språk. Boken pekar ut en viss grupp av studerande på detta sätt.

Båda läroböckerna gör också skillnaden mellan vi finländare och de andra. I *Varför inte!* ska studerande intervjua studerande med utländsk bakgrund (s. 63, s. 79) medan i *Inne* ska studerande spela utlänningar (s. 121). När studerande förväntas spela utlänningar antar boken kanske att alla studerande är finländare till ursprunget. Det står i *Varför inte!* att den fiktiva invandraren inte är en vanlig finländare, eftersom hon kommer från Mellanöstern (s. 13). Man får en förmodan att en vanlig finländare är urfinsk. Båda läroböckerna antar att finländare förhåller sig fördomsfullt till invandrare. I läroboken *Varför inte!* sägs det att folk stirrar på den fiktiva invandraren och kallar honom för *svartskalle* (s. 80). I läroboken *Inne* frågas det om främlingsfientlighet i Finland (s. 121).

Varför inte! tar upp invandrarnas kultur med hjälp av kulturcentrumet Caisa (s. 80) och fiktiva invandrares erfarenheter (s. 80, s. 83). *Inne* presenterar invandrares religion i texten *Finländaren Fatbardhe* (s. 113).

6.3 Andra minoriteter

Andra minoriteter som förekommer i *Varför inte!* är samer, romer, judar och gamla ryssar. Kategorier språk, geografi, ursprung, religion och historia förekommer i boken. Kareler, samer och judar presenteras i *Inne*. Kategorier språk, geografi, religion och kultur förekommer i boken.

Varför inte! betonar minoriteternas språk. Samernas (s. 75), romernas (s. 77), judarnas (s. 77) och gamla ryssarnas (s. 77) språk presenteras i boken. Samernas (s. 26) språk tas också upp i läroboken *Inne*. Både *Varför inte!* (s. 36, s. 75) och *Inne* (s. 26, s. 32) presenterar samernas geografi med hjälp av texter och övningar. *Inne* berättar också om karelernas geografi (s. 27). Judarnas religion förekommer i båda läroböckerna (*Varför inte!* s. 77, *Inne* s. 128) och *Varför inte!* presenterar också den ortodoxa tron i stycket om gamla ryssarna (s. 77).

Både romernas (s. 77) och gamla ryssarnas (s. 77) ursprung tas upp i *Varför inte!* Boken berättar också om gamla ryssarnas historia. Trots att *Inne* nämner inte karelska människor, presenterar boken den karelska kulturen (s. 27)

Ingendera av dessa två läroböcker presenterar fiktiva eller sanna personer som medlemmar i de här minoritetsgrupperna. *Varför inte!* beskriver om minoriteter som en faktabok medan *Inne* knappast nämner dem.

6.4 Finländare

Varför inte! berättar om finländarnas historia, geografi, kultur, språk, religion och karaktärsdrag. Finländarnas historia, geografi, kultur, språk och karaktärsdrag tas upp i *Inne*.

Finlands historia och geografi presenteras i båda läroböckerna. *Varför inte!* berättar om milstolpar i Finlands historia (s. 30) samt Sveriges och Finlands gemensamma historia (s. 92). Finlands geografi berättas genom övningar där studerande ska fylla i luckorna i texten (s. 17). *Inne* berättar om Finlands historia i den femte delen av boken (s. 108) och om landets geografi genom Finlands ytterpunkter (s. 26).

Varför inte! nämner finländarnas religion och språk i en övning (s. 17) där studerande ska fylla i luckorna i texten. Finländarnas språk behandlas också i några övningar i boken *Inne* (s. 15, s. 55). Båda läroböckerna tar upp finländarnas kultur ur flera synvinklar. Både *Varför inte!* (s. 103) och *Inne* (s. 64) presenterar helgdagar i Finland samt typiska aktiviteter. Bastuns betydelse för finländare betonas i båda läroböckerna (*Varför inte!* s. 96, *Inne* s. 68). *Inne* presenterar traditionella finska aktiviteter ("bada bastu", "simma i vak", "plocka svamp", "beundra norrsken", "ro på en sjö", "vandra i Lappland", "åka skidor", "grilla korv på sommaren", "meta abborre" och "gå i skogen") i en övning (s. 67). Aktiviteterna som boken presenterar hänger ihop med naturen och ger en ensidig bild av finländarnas hobbyer. *Varför inte!* (s. 21, s. 32) nämner finländska konstnärer medan *Inne* presenterar finländska framgångar (s. 106).

Båda läroböckerna lyfter fram finländarnas karaktärsdrag. Enligt *Varför inte!* är finländare "artiga", "snälla" och "tystlåtna" (s. 13). De vanliga fördomarna om finländare är att de är inåtvända, avskyr utlänningar och dricker sprit (s. 13). Finländare beskrivs också i dikten *Vårt land, vårt folk* (s. 12) av Lars Huldén. I boken *Inne* beskrivs finländarnas karaktärsdrag i flera delar av boken (s. 16, s.112). De positiva adjektiv som beskriver finländare är "vänlig", "trevlig", "uthållig", "plikttrogen", "gästvänlig",

“tolerant”, “pålitlig”, “punktlig”, “flitig”, “effektiv”, “rak” och “ärlig”. De mer negativa adjektiv som används att beskriva finländare är “blyg”, “tystlåten”, “avundsjuk” och “tillbakadragen”. Boken *Inne* använder mer positiva adjektiv att beskriva finländarnas karaktärsdrag medan *Varför inte!* nämner bara några positiva egenskaper hos finländare. Finländarnas karaktärsdrag beskrivs mångsidigare i *Inne* men alla adjektiv är väldigt traditionella. Båda böckerna ger det intrycket att finländare är fördomsfulla mot invandrare (*Varför inte!* s. 80, *Inne* s. 121).

6.5 Skillnader mellan läroböckerna

Trots att läroboken *Varför inte!* berättar mångsidigare om finlandssvenskar förekommer det också mer stereotyper i boken. Läroboken *Inne* betonar skillnader mellan svenskspråkiga och finskspråkiga. Läroboken *Inne* beskriver mer om finlandssvenskarnas karaktärsdrag än läroboken *Varför inte!* även om båda läroböckerna använder positiva adjektiv för att beskriva finlandssvenskar. Båda läroböckerna betonar invandrarnas ursprung, men *Inne* ger en mångsidigare bild av invandrare i Finland. Boken *Varför inte!* presenterar bara att vara flykting i Finland. I *Varför inte!* ska studerande intervjua studerande med utländsk bakgrund medan i *Inne* ska studerande spela utlänningar.

Andra minoriteter presenteras kortfattat i läroböckerna, men *Varför inte!* presenterar både flera minoriteter och mer om de här minoriteterna. Samer och judar förekommer i båda läroböckerna. *Varför inte!* presenterar också romer och gamla ryssar, och *Inne* presenterar också kareler. Ingendera av dessa två läroböcker tar upp tatarer. I *Varför inte!* förekommer det flera kategorier bland de här minoriteterna, men *Inne* tar fram karelernas kultur. Minoriteternas språk betonas i *Varför inte!* och samernas språk lyfts fram i båda läroböckerna.

Båda läroböckerna tar upp finländarnas historia, geografi, språk, kultur och karaktärsdrag. Religionen behandlas kortfattat i *Varför inte!* Läroboken *Inne* beskriver mer om finländarnas karaktärsdrag och använder mer positiva adjektiv än läroboken *Varför inte!*

6.6 Sammanfattning

Varför inte! presenterar finländare och Finlands minoriteter ur flera synvinklar än *Inne*. I *Varför inte!* förekommer det flera kategorier bland de här minoriteterna och bland finländare. Trots allt ger *Inne* en mångsidigare bild av invandrare och finländare.

Varför inte! presenterar både finlandssvenskarnas och finländarnas historia, geografi, språk och kultur noggrant. Boken betonar minoriteternas språk, men berättar tydligt fakta om samer, romer, judar och gamla ryssar. Invandrarnas ursprung lyfts fram i boken samt skillnader mellan deras kultur och den finska kulturen. Stereotyper om finlandssvenskarna förekommer i boken. *Varför inte!* beskriver finländarnas karaktärsdrag ensidigt och använder flera negativa adjektiv. Boken ger det intrycket att finländare är fördomsfulla mot invandrare.

Finlandssvenskarnas och finländarnas karaktärsdrag beskrivs mångsidigt i *Inne*. Boken betonar samernas språk och karelernas kultur. Invandrarnas och judarnas religioner tas upp i boken. Boken lyfter fram invandrarnas ursprung men boken skapar en mångsidig bild av invandring. Finländarnas kultur presenteras ur olika synvinklar medan finlandssvenskarnas kultur är helt osynlig. Boken jämför invandrare med finländare samt svenskspråkiga med finskspråkiga. I övningar spelar studerande utlänningar samt diskuterar om främlingsfientlighet i Finland.

7 Diskussion

Skillnader mellan människor förklaras ofta på grund av olika kulturella bakgrunder. Benämningar såsom invandrare, same och rom innehåller karakteristiska uppfattningar om de här grupperna och om deras kultur. (Paavola & Talib 2010 s. 11.) Begreppet utanförskap förklarar relationen mellan ett innanför och ett utanför, mellan en norm och ett undantag. Till exempel skillnader mellan invandrare och landets urbefolkning betonas oftast. När man beskriver invandrarens liv, kultur och förhållande iakttar man med lätthet allt som skiljer sig från urbefolkningens kultur. (Löytty 2013 s. 162.) Människor glömmer också ofta att vi alla representerar någon kultur. De människorna som vi inte själva känner, är inte de enda som har kultur. (Paavola & Talib 2010 s. 12.) Minoriteter placeras ofta som ett objekt i undervisningen av kulturell mångfald. De här minoriteterna jämförs med majoriteten som tolererar och lär sig att förstå dem. (Layne, Trémion & Dervin 2015 s. 9.) Jämförelsen mellan minoriteter och finländare syns klart i den här undersökningen. Både läroboken *Varför inte!* och läroboken *Inne* jämför minoriteter med finländare. Båda läroböckerna jämför invandrare med finländare och *Inne* jämför också svenskspråkiga med finskspråkiga. Hahl (2020) märkte också i sin undersökning att i A-engelska läroböcker ska studerande jämföra olika kulturer. Hon poängterar att orsaken till jämförelsen mellan kulturer är viktig och borde diskuteras i undervisningen (Hahl 2020 s. 195). I *Varför inte!* ska studerande med utländsk bakgrund hitta skillnader mellan deras kultur och den finska kulturen. Enligt Löytty (2013 s. 162) kan man genom att jämföra göra invandrarens kultur mindre värd än den finska kulturen. Båda läroböckerna gör skillnaden mellan vi finländare och de andra. Simonen (2016) undersökte två lärobokserier för geografi och märkte också att läroböcker gör skillnaden mellan vi finländare och de andra.

Det sitter hårt i Finland att alla finlandssvenskar är rika och lever ett bättre liv (Paavola & Talib 2010 s. 153). I själva verket lever svenskspråkiga och finskspråkiga ett likartat liv, där det finns bara ytliga skillnader. Språket är den största skillnaden mellan svenskspråkiga och finskspråkiga. (Paavola & Talib 2010 s. 157–158.) Dock vill boken *Inne* jämföra svenskspråkiga med finskspråkiga. *Varför inte!* presenterar stereotyper om finlandssvenskar: de studerar på Hanken och är rika. Båda läroböckerna använder positiva adjektiv för att beskriva finlandssvenskar. På detta sätt kan läroböckerna skapa en bild av ett bättre liv som beror på finlandssvenskhet. Skillnader mellan människor förklaras ofta

med hjälp av kultur. På detta sätt kan skillnader mellan individer inte komma fram. I alla fall finns det skillnader mellan individer i varje grupp. (Paavola & Talib 2010 s. 11–12.)

Korkkalainen (2019) undersökte hur språkliga minoriteter och deras kulturella särdrag framställs i tre läroboksserier. Korkkalainen märkte att presentationen av finlandssvenskarna har minskat i de nya läroböckerna och det stämmer också i de undersökta läroböckerna. Den äldre boken *Varför inte!* presenterar både flera minoriteter och mer om de här minoriteterna än nyare boken *Inne*. Korkkalainen märkte att finlandssvenskarnas kulturella särdrag presenteras genom fester och traditioner. Det stämmer också i den undersökta läroboken *Varför inte!*

Under den senaste tiden har religionen betonats när man har pratat om muslimer. Islam har blivit politiserad och religionen har kommit fram mer än något annat. (Paavola & Talib 2010 s. 91.) Läroboken *Inne* presenterar en fiktiv invandrare som kommer från Kosovo. Boken betonar att invandraren är muslim. *Inne* presenterar en jude som bor i Finland och *Varför inte!* lyfter fram att gamla ryssar hör till den ortodoxa kyrkan. Läroböckerna betonar religioner som avviker från urbefolkningens religion. Kulturprodukter såsom filmer och skönlitteratur nämner personens hudfärg om den avviker från normen. Att vara *vit* är en norm som kulturen vid makten inte nämns. (Rastas 2013 s. 84.) Boken *Varför inte!* presenterar en fiktiv invandrare som inte är en vanlig finländare, eftersom hon kommer från Mellanöstern. Den här invandraren beskrivs avvika från urbefolkningen, eftersom hon ursprungligen inte kommer från Finland. Man får en förmodan att en vanlig finländare är urfinsk. I böckerna ska studerande antingen intervjua studerande med utländsk bakgrund eller spela utlänningar. På detta sätt betonar läroböckerna olikvärdighet mellan finländare och invandrare.

Samer, romer, judar, gamla ryssar och kareler förekommer i de undersökta läroböckerna. Presentationen av minoriteterna har minskat i den nyare läroboken *Inne*. Korkkalainen (2019) märkte att finlandssvenskhet definieras i läroböcker med hjälp av språket. Speciellt betonar *Varför inte!* minoriteternas språk. Båda läroböckerna lyfter fram samiska och man får känslan att språket är den viktigaste egenskapen hos samerna. Lampinen (2013) undersökte flera läroböcker och märkte att minoriteter förekom i de här läroböckerna, men de hade inte integrerats till läroböckernas material. Det stämmer också i de undersökta läroböckerna där minoriteter presenteras, men inga fiktiva eller sanna personer presenteras vara medlemmar i de här minoritetsgrupperna. Fiktiva

finlandssvenskar och invandrare förekommer i båda undersökta läroböcker. *Varför inte!* presenterar också sanna finlandssvenskar och *Inne* presenterar sanna invandrare.

Kauppinen m.fl. (2008) undersökte läroböcker i främmande språk och märkte att texterna är korta, utspridda och brokiga (Kauppinen m.fl. 2008 s. 226). Det här kan vara en orsak till speciellt *Varför inte!* bokens enkla sätt att presentera minoriteter. Finlands minoriteter har inte integrerats till lärobokens material utan presenteras som faktum.

Simonen (2016) märkte att läroböcker i geografi beskriver finländare med stereotyper och nationella uppfattningar. Bilden som läroböckerna *Varför inte!* och *Inne* ger av finländare är också karakteristisk och ensidig. *Inne* presenterar de traditionella finska aktiviteter som hänger ihop med naturen. Båda läroböckerna lyfter fram negativa fördomar om finländare, men till exempel finlandssvenskarnas karaktärsdrag är nästan enbart positiva. Båda böckerna ger det intrycket att finländare är fördomsfulla mot invandrare.

Simonen (2016 s. 66) poängterar att även om minoriteter presenteras som finländare, är de inte alltid med i begreppet vi finländare. Det här stämmer också i de undersökta läroböckerna som presenterar vi finländare och Finlands minoriteter. Det vill säga att minoriteterna inte behandlas som finländare. Paavola och Talib (2010 s. 12) har ifrågasatt vems verklighet det syns i läroböcker. Majoritetssamhällets syn styr i läroböckerna och det stämmer också i de undersökta läroböckerna, eftersom minoriteterna presenteras ur majoritetens synvinkel. Finlandssvenskar och invandrare har till en viss grad integrerats till de här läroböckernas material. De förekommer i flera texter och övningar, men ändå nämner böckerna minoritetsstatusen. Det här märkte Lampinen (2013) också i sin undersökning, där minoriteter har nämnts i läroböcker men har inte integrerats till läroböckers material.

Den tredje kursen för A-svenska kallas *Finland – en del av Norden och Europa* och den handlar om Finland och den finlandssvenska befolkningsgruppen och dess kultur ur olika synvinklar. Andra teman är tvåspråkighet och Finland som ett mångkulturellt land. (GLGY 2003 s. 85.) Båda läroböckerna presenterar finlandssvenskar men *Varför inte!* gör det mångsidigare än *Inne*. Finlandssvenskarnas ursprung, historia, geografi, kultur, språk och karaktärsdrag behandlas i *Varför inte!* medan *Inne* fokuserar mest på karaktärsdrag. I alla fall lyfter båda läroböckerna fram finlandssvenskhet i jämförelse med andra minoriteter. Båda läroböcker presenterar Finland som ett mångkulturellt land, som

läroplanen bestämmer (GLGY 2003 s. 85), men minoriteter presenteras ur majoriteters synvinkel. Paavola och Talib (2010 s. 11) betonar att begreppet kulturell mångfald borde anknytas till samhällets flera kulturer, inte bara till invandring. De här läroböckerna lyfter fram invandring, speciellt *Inne*, som fokuserar mer på invandrare än på minoriteter.

Läroböckernas ordval är värt att nämnas. Läroboken *Varför inte!* använder ord såsom *zigenare* och *svartskalle*. Enligt Svensk ordbok pekar ordet *svartskalle* på en mörkhyad och mörkhårig utlänning eller invandrare. Ordet borde undvikas eftersom det kan verka stötande. (SO) Både Svensk ordbok (SO) och Svenska akademiens ordlista (SAOL) rekommenderar ordet *rom* istället för *zigenare*. Språkbruk (3/2011) konstaterar att många uppfattar ordet *zigenare* som nedsättande. *Inne* använder inte de här orden och har publicerats år 2014 i jämförelse med *Varför inte!* som har publicerats år 2006. Ordvalet har utvecklats på åtta år. Hahl (2020) märkte också i sin undersökning att bara den äldre läroboken använde ordet *ras*.

8 Slutsatser

I den här undersökningen har jag analyserat två A-svenska läroböcker: *Varför inte!* och *Inne*. Jag har undersökt hur de här läroböckerna beskriver finländare och Finlands minoriteter samt skillnader mellan de två undersökta läroböckerna. Som metod har jag använt kvalitativ innehållsanalys. Jag har skapat följande kategorier som analysen har utgått från: ursprung, historia, geografi, kultur, språk, religion och karaktärsdrag. Kultur innehåller till exempel musik, litteratur och mat.

Finlandssvenskar förekommer mest i båda läroböckerna. Båda läroböckerna beskriver finlandssvenskar med positiva adjektiv och fokuserar på deras karaktärsdrag. Även om den äldre boken *Varför inte!* berättar noggrannare om finlandssvenskarnas ursprung, historia och kultur, förekommer stereotyper som *pappa betalar* i boken. Både läroboken *Varför inte!* och läroboken *Inne* jämför minoriteter med finländare. Båda läroböcker jämför invandrare med finländare men *Inne* jämför också svenskspråkiga med finskspråkiga. Den nyare boken *Inne* ger en mångsidigare bild av invandrare, men invandrarnas ursprung betonas i båda läroböckerna. Boken *Varför inte!* presenterar bara att vara flykting i Finland. Båda läroböckerna gör skillnaden mellan vi finländare och de andra.

Samer, romer, judar, gamla ryssar och kareler förekommer i de undersökta läroböckerna. Samer och judar förekommer i båda läroböckerna. Presentationen av minoriteterna har minskat i den nyare läroboken *Inne* som bara tar upp kareler medan *Varför inte!* också tar upp romer och gamla ryssar. Ingentera av dessa två läroböcker tar upp tatarer. I *Varför inte!* förekommer det flera kategorier bland de här minoriteterna, men *Inne* tar fram de här minoriteternas kultur. Speciellt betonar *Varför inte!* minoriteternas språk. Båda läroböckerna lyfter fram samiska och man får känslan att språket är den viktigaste egenskapen hos samerna.

Finländarnas karaktärsdrag betonas i båda läroböckerna. Finländare beskrivs mer i den nyare läroboken *Inne*, som ger en mer traditionell bild av finländare. Båda läroböckerna presenterar Finlands historia, geografi, kultur och språk noggrant. Båda böckerna ger det intrycket att finländare är fördomsfulla mot invandrare. Båda läroböckerna lyfter fram negativa fördomar om finländare, men till exempel finlandssvenskarnas karaktärsdrag är nästan enbart positiva.

Det är svårt att generalisera undersökningens resultat, eftersom de baserar sig på endast två läroböcker. För att kunna göra en generalisering borde man undersöka flera lärobokserier och läroböcker. Den här undersökningens resultat stöder tidigare forskning och därför är det möjligt att dra slutsatser av den.

Det är viktigt att märka att några saker har utvecklats på åtta år: Minskning av stereotyper bland finlandssvenskar, betoning av kulturella egenskaper hos minoriteter och utvecklingen av ordförråd. Också invandrare presenteras mångsidigare och finländare beskrivs mer och med positiva adjektiv. I den äldre boken ska studerande intervjua studerande med utländsk bakgrund och i den nyare boken ska studerande spela utlänningar. Övningarna har utvecklats till det bättre men olikvärdigheten mellan finländare och invandrare är oroande. Jag antar att nyare gymnasieläroböcker har utvecklats ännu mer på grund av gymnasiets läroplan 2015 och 2019. Även om de undersökta läroböckerna är äldre är det inte onyttigt att undersöka dem. De här läroböckerna har varit användbara många år och även om läroplanen har uppdaterats, har de här läroböckerna varit till hands. Det har också varit intressant att se skillnader mellan de här två läroböckerna, som har skrivits enligt samma läroplan.

Majoritetssamhällets syn styr i de undersökta läroböckerna och undersökningens resultat stöder tidigare forskning. Därför är det viktigt att fortsätta undersöka minoriteter i läroböcker. I framtiden skulle det vara intressant att undersöka nyare A-svenska läroböcker och möjligtvis jämföra dem med de här äldre läroböckerna, för att se om situationen har ändrat ännu mer. Att undersöka hela läroboksserien skulle också vara intressant, eftersom det skulle ge en mångsidigare bild av beskrivning av minoriteter. Den här undersökningen har handlat om A-svenska och jämförelsen mellan A-svenska och B-svenska läroböcker skulle också vara intressant. Nuförtiden finns det också digitala läroböcker som skulle vara intressanta att inkludera i undersökningen.

Material

Fiilin, U, Pulliainen, K, Suominen, J & Öberg, J. 2006. *Varför inte!* Keuruu: Otavan kirjapaino.

Koivunen, M, Riissanen, K, Suontaus, A, Fredén, J. 2014. *Inne*. Finn Lectura.

Litteratur

Ammert, N. 2011. *Om läroböcker och studiet av dem. I: Att spegla världen: Läromedelsstudier i teori och praktik* (red.) Ammert, N. Lund: Studentlitteratur. s.25–41.

Daher, O. 2012. *Suomen tataarivähemmistö – täysin integroitunut yhteiskuntaan. I: Suomen kansalliset vähemmistöt: Kulttuurien ja kielten rikkautta.* (red.) Daher, O., Hannikainen, L. & Heikinheimo, K. Keuruu: Otavan kirjapaino. s. 89–96.

Daher, O., Hannikainen, L. & Heikinheimo, K. 2012. *Suomen kansalliset vähemmistöt: Kulttuurien ja kielten rikkautta.* Keuruu: Otavan kirjapaino.

Eskola, J. 2018. *Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. I: Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin.* (red.) Valli, R. Jyväskylä: PS-kustannus. s. 209–231.

Estling Vannestål, M. 2011. *Läroboken i en digital värld. I: Att spegla världen: Läromedelsstudier i teori och praktik* (red.) Ammert, N. Lund: Studentlitteratur. s. 233–257.

Englund, B. 2011. *Vad gör läroböcker? I: Att spegla världen: Läromedelsstudier i teori och praktik* (red.) Ammert, N. Lund: Studentlitteratur. s. 279–294.

Green-Vänttinen, M., Korkman, C. & Lehti-Eklund, H. 2010. *Svenska i finska gymnasier.* Helsingfors: Universitetstryckeriet.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/30083/Nordica_Helsingiensia_22.pdf?sequence=2&isAllowed=y Hämtat 10.5.2020

Grunderna för gymnasiets läroplan 2003

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/47345_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2003.pdf Hämtat 10.5.2020

Grunderna för gymnasiets läroplan 2015

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/172124_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf Hämtat 10.5.2020

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014

[https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen opetusuunnitelman p
erusteet_2014.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetusuunnitelman_p
erusteet_2014.pdf) Hämtat 10.5.2020

Grundlagen 16–17§ 11.6.1999/731

<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/1999/19990731#Pidp447833904> Hämtat 10.5.2020

Hahl, K. 2020. *Kulttuurin muuttunut olemus opetusuunnitelmissa ja vieraiden kielten oppikirjoissa. I: Kielididaktiikan katse tulevaisuuteen: Haasteita ja mahdollisuuksia ja uusia avauksia kielten opetukseen.* (red.) Hilden, R. & Hahl, K. Helsingfors universitet. s. 173–201.

[https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/312321/Ainedidaktisia tutkimuksia 17
_Kielididaktiikan%20katse%20tulevaisuuteen.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/312321/Ainedidaktisia_tutkimuksia_17_Kielididaktiikan%20katse%20tulevaisuuteen.pdf?sequence=1&isAllowed=y) Hämtat 10.5.2020

Hannikainen, L & Jutila, M. 2012. *Vähemmistöoikeuksien luonteesta kansainvälisessä oikeudessa – ja Suomessa. I: Suomen kansalliset vähemmistöt: Kulttuurien ja kielten rikkautta.* (red.) Daher, O., Hannikainen, L. & Heikinheimo, K. Keuruu: Otavan kirjapaino. s. 11–22.

Harmanen, M. & Oker-Blom, G. (u.å). *Suomen kielen ja ruotsin kielen historiasta.*

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/suomen-kieli-ja-kirjallisuus> Hämtat 10.5.2020

Herberts, K. 2012. *Suomenruotsalaiset – ruotsia puhuvia suomalaisia. I: Suomen kansalliset vähemmistöt: Kulttuurien ja kielten rikkautta.* (red.) Daher, O., Hannikainen, L. & Heikinheimo, K. Keuruu: Otavan kirjapaino. s. 23–32.

Juurakko-Paavola, T & Palviainen, Å. 2011. *Svenskan i den finska skolan och högre utbildningen: Om kunskaper och motivation genom olika utbildningsstadier.* Håmeenlinna: Håmeen ammattikorkeakoulu.

Kantor, D. 2012. *Suomen juutalaiset – hyvin järjestäytynyt yhteisö. I: Suomen kansalliset vähemmistöt: Kulttuurien ja kielten rikkautta.* (red.) Daher, O., Hannikainen, L. & Heikinheimo, K. Keuruu: Otavan kirjapaino. s. 81–88.

Kauppinen, M., Saario, J., Huhta, A., Keränen, A., Luukka, M-R., Pöyhönen, S., Taalas, P. & Tarnanen, M. 2008. *Kielten oppikirjat tekstimaailmaan ja -toimintaan sosiaalistajina*. Jyväskylän yliopisto.

Korkkalainen, M. 2019. *Språkliga minoriteter i Finland och Sverige och deras representationer i ett urval av gymnasieläroböcker i B-svenska*. Östra Finlands universitet.

https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20190901/urn_nbn_fi_uef-20190901.pdf Hämtat 10.5.2020

Lampi, P. 2012. *Suomen karjalankieliset karjalaiset*. I: *Suomen kansalliset vähemmistöt Kulttuurien ja kielten rikkautta*. (red.) Daher, O., Hannikainen, L. & Heikinheimo, K. Keuruu: Otavan kirjapaino. s. 97–108.

Lampinen, J. 2013. *Vähemmistöt oppikirjoissa – erilaisuutta etäältä tarkasteltuna? Etnisten ja kansallisten vähemmistöjen sekä alkuperäiskansojen huomioiminen peruskoulun 5., 6. ja 7. luokan äidinkielen ja kirjallisuuden, historian, maantiedon, uskonnon ja elämäntutkimustiedon oppikirjoissa 2000-luvulla*.

https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2014/10/Oppikirjaselvitys_Ihmisoikeusliitto_2013.pdf Hämtat 10.5.2020

Layne, H., Trémion, V. & Dervin, F. 2015. *Making the Most of Intercultural Education*. Cambridge Scholars Publishing.

Lehti-Eklund, H. & Green-Vänttinen, M. 2011. *Svenska i finska grundskolor*. Helsingfors: Unigrafia.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/30082/Nordica_Helsingiensia_27.pdf Hämtat 10.5.2020

Leskinen, A. & Karvonen I. 2012. *Venäjänkielinen vähemmistö – ennen, tänä päivänä ja tulevaisuudessa*. I: *Suomen kansalliset vähemmistöt: Kulttuurien ja kielten rikkautta*. (red.) Daher, O., Hannikainen, L. & Heikinheimo, K. Keuruu: Otavan kirjapaino. s. 69–80.

Löytty, O. 2013. *Toiseus. I: Suomalainen vieraskirja: Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta.* (red.) Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O. Tampere: Vastapaino. s. 161–189.

Martikainen, T & Lehtinen I. 2012. *Uudet maahanmuuttajat, etenkin muslimit – kielten ja kulttuurien kirjo. I: Suomen kansalliset vähemmistöt: Kulttuurien ja kielten rikkautta.* (red.) Daher, O., Hannikainen, L. & Heikinheimo, K. Keuruu: Otavan kirjapaino. s. 117–128.

Mattlars, J. 2008. *Skolbokspropaganda? En ideologianalys av läroböcker i svenska som andraspråk (1995–2005).* Uppsala universitet: Edita Västra Aros.

<http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:172855/FULLTEXT01.pdf> Hämtat 10.5.2020

Paavola, H. & Talib, M-T. 2010. *Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa.* Juva: Bookwell Oy.

Rastas, A. 2013. *Rasismi. I: Suomalainen vieraskirja: Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta.* (red.) Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O. Tampere: Vastapaino. s. 69–116.

Seurujärvi-Kari, I. 2012. *Saamelaiset alkuperäiskansana ja saamelaisuuden tulevaisuus. I: Suomen kansalliset vähemmistöt: Kulttuurien ja kielten rikkautta.* (red.) Daher, O., Hannikainen, L. & Heikinheimo, K. Keuruu: Otavan kirjapaino. s. 33–50.

Simonen, M. 2016. *Suomi ja suomalaisuus maantiedon yläkoulun oppikirjoissa.* Oulun yliopisto.

<http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201606022154.pdf> Hämtat 10.5.2020

Språkbruk 3/2011

<https://www.sprakbruk.fi/-/rom-eller-zigenare-> Hämtat 10.5.2020

Statistikcentralen

http://www.stat.fi/til/vaerak/2019/vaerak_2019_2020-03-24_tau_002_sv.html Hämtat 10.5.2020

Svenska Akademiens ordlista

<https://svenska.se> Hämtät 10.5.2020

Svensk ordbok

<https://svenska.se> Hämtät 10.5.2020

Tainio, L. 2017. *Studying the Use of Textbook in the Activity of Recapping in Classroom Discourse*. Helsinki: Oy Nord Print Ab.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/231202/Ad_tutkimuksia_13_verkkojulkaisu.pdf?sequence=1&isAllowed=y Hämtät 10.5.2020

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Widén, P. 2015. *Kvalitativ textanalys. I: Handbok i kvalitativ analys*. (red.) Fejes, A. & Thornberg, R. Stockholm: Liber AB. s. 176–193.

Åkerlund, T. 2012. *Romanit yhteiskunnassa – meitä on moneksi. I: Suomen kansalliset vähemmistöt: Kulttuurien ja kielten rikkautta*. (red.) Daher, O., Hannikainen, L. & Heikinheimo, K. Keuruu: Otavan kirjapaino. s. 51–68.